

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra speciální pedagogiky

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Cestování osob s tělesným postižením
Traveling of persons with mobility disadvantages

Lucie Štrosová

Vedoucí práce: doc. PaedDr. Vanda Hájková, Ph.D.

Studijní program: B7506: Speciální pedagogika

Studijní obor: 7506R002: Speciální pedagogika

Odevzdáním této bakalářské práce na téma Cestování osob s tělesným postiženým potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Univerzita Karlova v Praze, 15. dubna 2019

Velice děkuji doc. PaedDr. Vandě Hájkové, Ph.D. za odborné vedení mé práce, za rady a připomínky a v neposlední řadě i za strávený čas, nad čtením a procházením mé práce. Dále bych chtěla poděkovat rodině a přátelům, kteří mě při psaní podporovali.

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce pojednává o cestování tělesně postižených osob. Konkrétně se jedná o cestovní ruch nikoli po České republice, ale po celé Evropě i mimo ni. Ze začátku je v pár kapitolách vymezeno několik základních termínů, vztahujících se k této problematice. Poté následují kapitoly zaměřené přímo na cestovní ruch. Práce vysvětluje benefity, které mají tělesně postižení na základě předložení speciálního průkazu, jaké jsou druhy bariér a v neposlední řadě i možnosti dopravy a ubytování v cílové destinaci. V práci jsou zmiňovány i cestovní agentury a jejich přístup k osobám s handicapem. V druhé polovině práce se nachází výzkumná část, která je provedena pomocí dotazníkového šetření. Jedná se o kvantitativní výzkum. Vybrán byl z důvodu potřeby většího množství výzkumného vzorku a porovnání tak co největší skupiny osob s handicapem. Snaží se odhalit zejména největší překážky při cestování osob s tělesným postižením. Zjišťuje také, jaké jsou zkušenosti handicapovaných s cestováním do zahraničí, jak často podnikají své cesty nebo jaké jsou hlavní důvody návštěv zahraničních zemí. V samotném závěru práce je vyhodnocení dotazníků společně s grafy a návrhy na zkvalitnění cestování osob na ortopedickém vozíku, z hlediska cestování do zahraničí. Návrhy na zlepšení a rozšíření možností pro osoby tělesně postižené v oblasti cestovního ruchu zasílali sami respondenti.

KLÍČOVÁ SLOVA

Bariéry, cestování, cestovní ruch, handicap, ortopedický vozík, rehabilitace, tělesné postižení.

ABSTRACT

This bachelor thesis is about traveling of persons with mobility disadvantages. Specifically, it is about tourism in Europe and beyond, not in the Czech Republic. In the beginning, there are a few chapters explaining some basic terms related to this issue. This is followed by chapters focused directly on tourism. The thesis explains benefits that handicapped have by submitting a special card, what are the types of barriers and, last but not least, the possibilities of transport and accommodation in the destination. Travel agencies and their access to people with disabilities are also mentioned. In the second half of the thesis there is a research part, which is done by a questionnaire survey. It is done by a quantitative research. It was chosen because of the needed to have more research samples and comparison of the largest possible group of people with disabilities. In particular, it seeks to identify the greatest obstacles in traveling of people with physical disabilities. It also examines the experiences of disabled people while traveling abroad, how often they travel or what are the main reasons for visiting foreign countries. At the very end of the thesis is the evaluation of the questionnaire together with graphs and suggestions for improving the quality of traveling of people in the orthopedic wheelchair, from the viewpoint of traveling abroad. The suggestions for improving and expanding the possibilities for people with disabilities in tourism were sent by the respondents themselves.

KEYWORDS

Barriers, handicap, physical disadvantages, rehabilitation, tourism, traveling, wheelchair.

Obsah

Úvod	6
1 Vymezení tělesného postižení	7
1.1 Pojem tělesné postižení.....	8
2 Klasifikace tělesných vad	9
2.1 Vrozená postižení.....	9
2.1.1 Dětská mozková obrna (DMO)	10
2.2 Získaná postižení	12
2.3 Počet tělesně postižených	13
3 Rehabilitace	16
4 Cestovní ruch s účastí osob s tělesným postižením.....	18
4.1 Typy průkazů	19
4.2 Bariéry.....	21
5 Praktická část.....	23
5.1 Cestovní kanceláře	23
5.2 Doprava.....	25
5.3 Ubytování.....	28
6 Dotazníkové šetření	30
6.1 Vyhodnocení dotazníků	31
6.2 Vyhodnocení výzkumných otázek	43
Závěr.....	45
Seznam použitých informačních zdrojů	47
Seznam příloh.....	51

Úvod

Práce se zabývá tématem „Cestování osob s tělesným postižením“. Konkrétně se zaměřuje na zájezdy do zahraničí. Cestování je v dnešní době přisuzována již větší váha, než tomu tak bylo v minulosti. Dnes už je cestování u některých lidí bráno jako součást životního stylu a spousta jedinců si již život bez možnosti cestovat a objevovat svět nedokáže ani představit. Osoby bez handicapu mají nespočetné množství možností, jak se svým volným časem nakládat a kam své cesty podnikat. Jaké jsou možnosti pro osoby s handicapem, jaké mají zkušenosti s cestováním do zahraničí a jaké bariéry jim nejvíce zneprůjemňují cestování zjistíme až v závěru této práce. Těžko lze takto ze začátku odhadnout, jak jsou handicapovaní spokojeni s kvalitou služeb v cestovním ruchu a zda jsou pro ně podmínky dostatečné. Předpokládám ovšem, že kvalita cestovního ruchu pro osoby s postižením už výrazně pokročila, ale stále nebude tak vysoká, jak by se ve 21. století očekávalo.

Práce je rozdělena na několik částí. V té první bude vymezeno pár základních termínů, které jsou potřebné k pochopení dalších částí, aby bylo pro každého srozumitelnější, o čem se v práci pojednává. V dalších částech se dozvíme specifika cestovního ruchu pro handicapované, jaké mají v dnešní době možnosti a co jim agentury a přepravní společnosti nabízejí za benefity. Na konci práce je proveden kvantitativní výzkum, který je uskutečněn pomocí dotazníkové metody, z důvodu potřeby většího množství dat v kratším časovém intervalu. Cílem této práce je zjistit hlavní bariéry při cestování tělesně postižených a navrhnout možná řešení, která by usnadnila cestování handicapovaných do zahraničí a díky tomu by se zlepšila jejich integrace do společnosti a také by to znamenalo rozšíření počtu potencionálních zákazníků pro oblast cestovního ruchu. Všechny tyto informace se dozvíme v samotném závěru této práce.

1 Vymezení tělesného postižení

Jak je uváděno výše, z důvodu lepší srozumitelnosti této práce bude ihned ze začátku teoretické části bude vymezeno pár základních termínů, vztahujících se k pojmu tělesné postižení.

Jedním z pojmů je **zdravotní postižení**. Tento termín není ve světě jednoznačně definován, proto zde uvedu pouze pár základních definic. Jednu z nich zveřejnila Světová zdravotnická organizace (World Health Organization) v dokumentu *Mezinárodní klasifikace poruch, postižení a handicapů*¹. V této publikaci, která vyšla v několika světových jazycích, jsou definovány tři hlavní termíny. Jedním z nich je *porucha*, taktéž v některých překladech uváděná jako vada, která je dle WHO vymezena jako určitá abnormalita nebo ztráta fyziologické, psychologické či anatomické funkce a také struktury. Jako druhý pojem definuje *postižení*, které je chápáno jako ztráta či omezení schopnosti, vykonávat určité dovednosti a aktivity takovým způsobem, jakým je pro člověka zvykem. A jako poslední je v dokumentu uváděn termín *handicap*, který je považován za určité znevýhodnění v různých oblastech, které vyplývá z daného postižení jedince.

Tento dokument se v roce 2001 dočkal revize, kde WHO vydala komplexnější dokument s názvem *Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví*². Zde je uvedeno zdravotní postižení jako „...*zastřešující pojem pro poruchy, hranice aktivit a omezení participace. Označuje negativní hlediska interakce mezi jedincem (se zdravotním problémem) a spolupůsobícími faktory daného jedince (faktory prostředí a faktory osobní)*.“³

Další světovou organizací, která se termínem **zdravotní postižení** zabývá, je OSN. Tato organizace vydala *Úmluvu OSN o právech osob se zdravotním postižením*, kterou podepsala a ratifikovala spousta států včetně České republiky. Hlavní cíl a účel úmluvy je zajištění rovnoprávnosti pro lidi s postižením, dále jejich ochrana a taktéž i podpora.

¹ International Classification of Impairments, Disabilities and Handicaps (WHO, 1980)

² International Classification of Functioning, Disability and Health (WHO, 2001)

³ Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví: MKF. Přeložil PFEIFFER, Jan a ŠVESTKOVÁ, Olga. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1587-2.

Osoby se zdravotním postižením vymezuje úmluva ve Článku 1 jako „...osoby mající dlouhodobé fyzické, duševní, mentální nebo smyslové postižení, které v interakci s různými překážkami může bránit jejich plnému a účinnému zapojení do společnosti na rovnoprávném základě s ostatními.“⁴

S postupným rozvojem zahraničních klasifikací, se u nás začaly používat dva nové pojmy, které jsou převzaty z anglického jazyka. Paní Renotiérová uvádí v publikaci s názvem *Speciální pedagogika* termíny *Disaptibility a Handicap*⁵. Disaptibility lze chápat jako ztrátu či omezení některých funkcí, jako například smyslových nebo také celkovou nebo i částečnou ztrátu některé z částí lidského těla. Jestliže ovšem postižení nemá za následek problémy v různých oblastech lidského života, nemusí být osoba s postižením označována jako handicapována. to navazuje na druhý pojem, který přináší určitá znevýhodnění v rámci socializace, nebo přináší problémy v různých situacích nebo také v určitém prostředí. Formulace pojmu handicap se tedy nikterak výrazně neliší od vymezení dle WHO, jak je v práci uváděno výše.

1.1 Pojem tělesné postižení

Podle Vítkové (2004) je tělesné postižení stručně bráno jako omezení pohybu anebo celková ztráta lokomoce konkrétního jedince v souvislosti s určitým poškozením, poruchou či vadou nosného a hybného aparátu. Důvody mohou být různé, ať už vrozené, nebo získané, v každém případě má toto znevýhodnění obrovský dopad na kvalitu života jedince a na jeho celkový postoj ve společnosti. V naší společnosti je hojně diskutováno, která příčina je pro člověka s postižením horší, zda má na jedince větší dopad postižení se kterým se narodil a neví tedy, jaké je to žít bez handicapu, nebo naopak získané, kdy je člověk již starší, a tak by se mohl se svým postižením lépe sžít. Toto porovnávání je však pro tuto práci vedlejší a bylo by proto ztrátou času, se tu touto komparací zabývat, jelikož není možné tyto dvě skutečnosti objektivně srovnávat.

⁴ OSN. Úmluva o právech osob se zdravotním postižením [online]. 2007 [cit. 2019-01-15]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/files/clanky/10774/umluva_CJ_rev.pdf

⁵ RENOTIÉROVÁ, Marie a LUDÍKOVÁ, Libuše. *Speciální pedagogika*. 2. vyd., dopl. a aktualiz. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004. ISBN 80-244-0873-2.

2 Klasifikace tělesných vad

Na první pohled je nejpatrnějším znakem tělesného postižení narušená koordinace běžných pohybů a obecně omezení lokomoce. Dá se říci, že nejčastější poruchy mobility mají genezi v poškození centrální nervové soustavy (CNS), tedy mozku a míchy, konkrétně centrální obrny a další neurologická onemocnění či zranění.

Nejpoužívanější obecné rozdělení pohybových vad je na vrozené a získané. V další části práce tedy bude vypsáno pár základních tělesných postižení.

2.1 Vrozená postižení

Příčiny vrozených vad jsou velmi četné, vyjmenováno bude jen pár nejčastějších. Pokud matka prodělá infekční onemocnění v době těhotenství, užívá nevhodné léky nebo je ozářena rentgenovým paprskem, hrozí jejímu miminku vznik vady. V neposlední řadě sem patří také dědičnost.

Důsledkem jsou pak **vrozené vady lebky**, kdy mohou například nedostatečně nebo také příliš brzy srůst švy na lebce. Dále existují **poruchy velikosti lebky**, při nadměrné velikosti se tomu říká makrocefalie, a naopak při zmenšení lebky jde o mikrocefalii. Jako další vrozené vady uvádí Renotiérová (2004) **rozštěpy**. Těch je několik druhů a mohou nastat takřka na kterékoli části těla. Při rozštěpech v oblasti obličejové části hlavy je už dnes možno řešit nápravu operačními zákroky. Mezi ty závažnější pak patří například rozštěp páteře, nejčastěji v oblasti bederní (L₁-L₅). V těch nejobtížnějších případech může nastat rozštěp po celé délce páteře, tento stav je ovšem neslučitelný se životem.

Vady končetin jsou další kategorií, kterou je třeba zmínit. Mezi růstové odchylky patří například *amélie*, kdy kompletně chybí jedna nebo více končetin, *syndaktilie*, srůsty prstů na končetinách, *polydaktylie*, zmnožení prstů na končetinách, nebo například *luxace*, při níž je kloub mimo jamku a nelze jej vrátit zpátky. Mírnější forma je *subluxace*, v tomto případě je kloub pouze o kousek posunut.

Další vrozenou vadou jsou **centrální a periferní obrny**, nazývají se takto z toho důvodu, jelikož postihují centrální a periferní nervovou soustavu jedince. Dle intenzity se obrny dělí na:

- *Parézy* (částečné ochrnutí),
- *Plegie* (úplné ochrnutí).

Dle lokalizace se obrny dělí na:

- *Hemiparetické,*
- *Diparetické,*
- *Kvadruparetické,*
- *Paraplegické,*
- *Kvadruplegické.*⁶

Následující část práce bude podrobněji zaměřena na dětskou mozkovou obrnu.

2.1.1 Dětská mozková obrna (DMO)

Dětská mozková obrna vzniká v důsledku poškození mozku v raném stádiu vývoje dítěte a má za následek poruchy lokomoce. Řadí se mezi obrny centrální. Může vzniknout prenatálně, perinatálně, ale i postnatálně. Mezi prenatální příčiny můžeme zařadit různá onemocnění matky, hlavně tedy ta infekční, dále nevhodná životospráva matky, ať už se jedná o kouření, drogy, nebo léky, které nejsou vhodné pro těhotné ženy. Perinatální příčina nastává například tehdy, kdy jsou vícečetná těhotenství, nesprávně vedený porod a obecně různé nežádoucí komplikace během porodu. V poslední řadě postnatální, nebo také nazývané časně postnatální jsou takové, které se staly po narození a poškodili mozkovou tkáň vlivem úrazu, infekce či otravy. DMO se ve většině případů nevyskytuje pouze samotná, ale doprovází ji řada dalších onemocnění. Nejčastěji se setkáváme s přidruženou epilepsií, mentálními poruchami nebo také v kombinaci s vadami smyslovými.⁷

Toto onemocnění je nedědičné a neinfekční, tudíž se od nemocného nelze nakazit. Bohužel, toto onemocnění je neléčitelné, ovšem je možné zlepšovat stav pomocí nejrůznějších terapií. Děti s tímto onemocněním v minulosti velmi často umíraly, nyní už je možné je zachránit, ovšem těžké poruchy hybnosti si s sebou nesou po celý svůj život. Děti s tímto postižením tvoří více než polovinu všech dětí, které jsou v ústavech a při školách pro

⁶ MICHALÍK, Jan. *Zdravotní postižení a pomáhající profese*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-859-3.

⁷ Dětská mozková obrna [online]. [cit. 2019-03-25]. Dostupné z: https://www.wikiskripta.eu/w/D%C4%9Btsk%C3%A1_mozkov%C3%A1_obrna

tělesně znevýhodněné. Existuje několik forem dětské mozkové obrny. Rozdělení podle Šiškové (2011) je následující.

Spastická forma

Tento typ je v naší populaci nejběžnější a nejčastěji se vyskytující. Charakteristikou této formy je zesílená citlivost svalů a abnormální svalového napětí (Bednařík, 2010). Tuto formu můžeme ještě dále rozdělit na di-, hemi- a kvadraparézu.

- **Diparetická**
 - Tato forma postihuje obě dolní končetiny, často jsou nohy deformované a z toho důvodu je na první pohled nápadná odlišnost chůze. Právě proto jedinci používají různé kompenzační pomůcky ve formě chodítek, holí a dalších různých opor.
- **Kvadraparetická**
 - U tohoto typu jsou buď postiženy obě horní končetiny (někteří autoři jej ovšem zařazují do diparetické formy), jelikož je závažnější a bývá ve většině případů lehce, ale i výrazněji postižená jedna nebo obě dolní končetiny (Novosad a kol., 2011). Další variantou je funkční postižení horních i dolních končetin, kde pohyb a orientace jsou narušeny už velmi výrazně.
- **Hemiparetická**
 - V této formě je poškození pravé či levé části těla, kde horní končetina bývá postižena ve větší míře.

Nespastická forma

Nespastická forma je pravým opakem té spastické. Jedná se o sníženou citlivost svalů až úplnou ochablost. Vyskytuje se v následujících typech:

- **Hypotonická**
 - Výrazně snížený je u této formy svalový tonus, oslabené jsou i struktury kloubů. Je zde zpomalený psychomotorický vývoj

a většina dětí má proto mentální postižení.⁸ Velmi často se tato forma v pozdějších letech přetransformuje na typ dyskinetický.

- **Dyskinetická**
 - U této formy jsou nejnápadnější mimovolní pohyby a záškuby končetin, obličeje a dalších částí těla. Jedinec není schopen své pohyby ovládat ani potlačit. Mohou nastávat spontánně ale je možné je i vyprovokovat určitým podnětem. Intelekt bývá zpravidla neporušený, i když to na první pohled vypadá, že jedinec má hlubokou mentální retardaci.⁹ Též se jí dříve říkalo extrapyramidová (Renotiérová, 2004).

2.2 Získaná postižení

Získaná postižení mohou být například z důvodu **deformace**, kdy má nějaká část lidského těla neobyčejný a nezvyklý tvar. Mezi nejrozšířenější deformity řadí většina autorů deformity páteře, které mají příčinu v nevhodném držení těla, mohou být vnitřní (fyziologické) jako například nerovnoměrný růst dítěte, či vnější, kam se řadí nedostatek pohybu nebo například obezita. Jednou z nejvíce známých deformit páteře v dnešní době je **skolióza** neboli vybočení páteře (Ostrý, 2007). Příčinou bývá velmi často dlouhodobé sezení v kombinaci se špatným držením těla. Obecně je za deformitu páteře brána každá anomálie, kterou už člověk sám není schopen svým aktivním úsilím vykompenzovat a navrátit tak do normálu. Jako další příčinou tělesného postižení je **úraz**, který může nastat v jakémkoli věku a v podstatě při jakékoli činnosti. Po některých úrazech stačí pár měsíců rehabilitace a léčení, ale v těch těžších případech může úraz zanechat na člověku trvalé následky, které pak výrazně změň dosavadní život jedince a zřetelně omezují jeho mobilitu. Obecně je za jeden z těch horších úrazů považován **otřes mozku**, jeho zhmoždění, případně zhmoždění pouze jeho části.

Dále mají závažnější následky pourazové stavy míchy a **poškození nervů periferních**. Jedná se například o lehčí formu, která je pouze dočasná a většinou se zahojí

⁸ Dětská mozková obrna [online]. [cit. 2019-03-05]. Dostupné z: <http://www.renona-rehabilitation.com/dmo-cz.html>

⁹ MICHALÍK, Jan. *Zdravotní postižení a pomáhající profese*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-859-3.

sama, s názvem *neuropraxis*. Druhým typem je už o něco těžší forma, kde je porušen axon, ovšem nedošlo k jeho úplnému narušení a drží tedy pohromadě, tento typ se jmenuje *axonotmesis*. Tím třetím a zároveň nejhorším stupněm je *neurotmesis*. Tady jde o kompletní přerušení nervu a oba konce jsou od sebe vzdálené. Zde už není možné, aby se nerv sám spojil, když se oddělené části nedotýkají. V tomto případě přichází zkušený chirurg, který periferní nervy sešije pomocí mikrotechniky.¹⁰

Do vážnějších úrazů patří také **amputace**, což znamená odejmutí periferní části těla od jeho zbytku buď chirurgicky, nebo vlivem úrazu. Amputace bývá diagnostikována lékaři v těch případech, kdy poúrazové změny končetin jsou nebezpečné pro postiženého jedince, nebo pokud mu nějak výrazně omezují a negativně ovlivňují život. Amputace mohou nastat i v případě nádorů či různých dalších onemocnění s progresivním charakterem, které už nebylo možno nijak dál vyřešit. Naštěstí existuje už celá řada protéz, které jsou vytvářeny na míru přímo pacientovi a dokáží nahradit ztracenou končetinu a mimo jiné i kosmetický defekt.

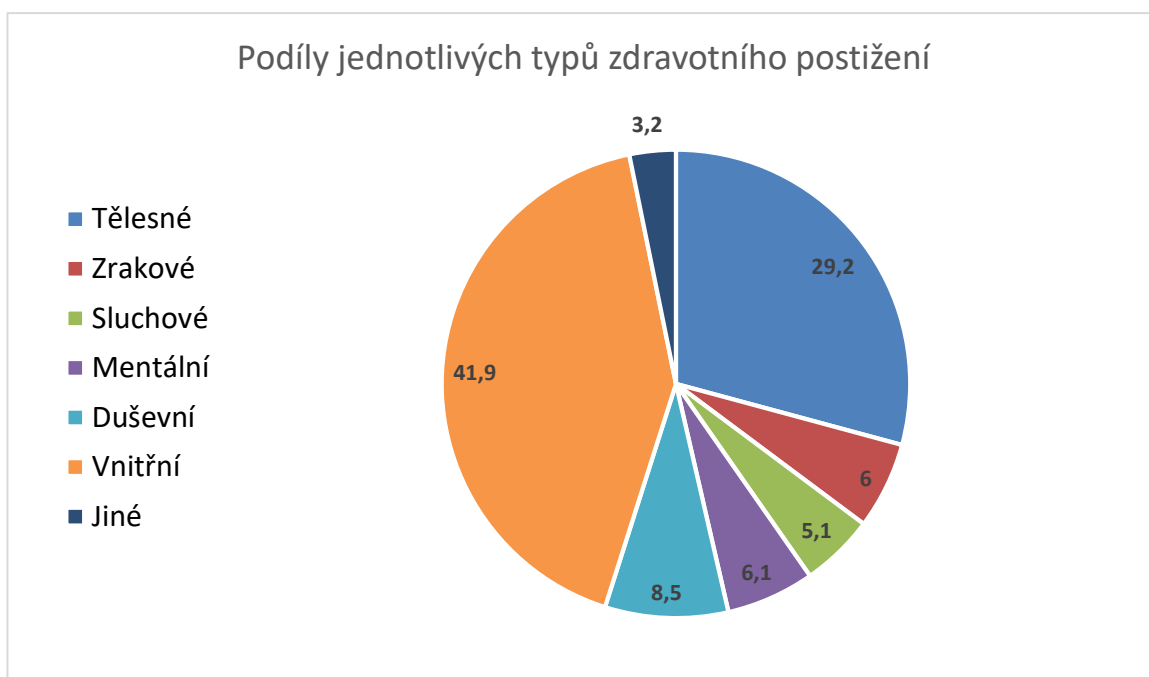
Nejen úraz, ale i **nemoc** může mít za následek vznik postižení. Renotiérová (2004) uvádí ty nejzávažnější, mezi které patří revmatická onemocnění, dětská infekční obrna či myopatie, což je nemoc napadající svalová vlákna a způsobuje jejich ochabnutí.

2.3 Počet tělesně postižených

Šetření pro zjištění počtu osob se zdravotním postižením bylo v České republice prováděno pouze dvakrát v historii. První šetření se konalo za rok 2006 a druhé za rok 2012. Oba průzkumy prováděl ČSÚ (Český statistický úřad), který se zaměřil na osoby s tělesným, zrakovým, sluchovým, mentálním, duševním a vnitřním postižením. Sedmá kategorie nesla název a *jiné*. Bylo zjištěno, že v České republice žije celkem 1 077 673 osob se zdravotním znevýhodněním. Největší zastoupení osob se znevýhodněním bylo v kategorii vnitřní postižení (41,9 %), tato postižení lze charakterizovat tím, že na první pohled nejsou vidět, a i přesto mohou být velice závažná. Lze sem zařadit jednotlivé druhy nemocí, například epilepsie, srdeční a cévní nemoci, stomie nebo roztroušená skleróza. na druhém místě bylo

¹⁰ Nemocnice na Homolce. *Poranění periferních nervů* [online]. [cit. 2019-03-02]. Dostupné z: <https://www.homolka.cz/>

tělesné postižení (29,2 %). Procentuální zastoupení ostatních skupin lze vidět v následujícím grafu.

Zdroj: Český statistický úřad, 2013

Dále se zkoumalo, jaké jsou příčiny postižení. Rozhodně nejčastěji nesla vinu nemoc (64,7 %). Ostatní příčiny, jako například úraz, vrozené postižení nebo stařecká polymorbidita (*stav, kdy je u seniora přítomno více chorob zároveň anebo jedna nemoc vyvolává druhou*)¹¹, byly oproti nemoci s mnohem větším odstupem. ČSÚ zjišťoval i délku zdravotního znevýhodnění, tedy jestli bylo vrozené či získané. S obrovským rozdílem mělo převahu postižení získané (86,3 %).

Ze zdravotního znevýhodnění vyplývají i kdejaká omezení. i na ty se ČSÚ ve svém šetření zaměřil. Vyšlo najevo, že z řady nejrůznějších omezení byla na prvním místě právě mobilita (23,5 %), tedy schopnost samostatného pohybu. Když toto šetření porovnáme s předešlým z roku 2006 zjistíme, že čísla se zvyšují. Podíl počtu zdravotně znevýhodněných jedinců se za posledních šest let zvýšil z 9,9 % na 10,2 %. V kategorii typ postižení nastal nárůst u vnitřního postižení, a naopak nastal pokles osob s tělesným postižením, a to o celých 7 %.

¹¹ HRONOVSKÁ, Lenka. *Závratě, instabilita a pády ve stáří* [online]. 2012 [cit. 2019-01-12]. Dostupné z: <https://www.internimedica.cz/pdfs/int/2012/12/06.pdf>

Velmi pozitivní je fakt, že mobilita jako důsledek zdravotního postižení se značně snížila a to o 2,6 %. to může být důsledek zkvalitňující se zdravotnické péče a fakt, že se dnes vyrábějí protézy nejrůznějších druhů a funkcí a ty nahrazují chybějící či nefunkční část lidského těla. Pokud to ovšem vezmeme z pohledu současného počtu obyvatel, tak počty tělesně postižených lehce stoupají.¹²

¹² KOTÝNEK, Josef. *Výběrové šetření zdravotně postižených osob - 2013* [online]. Praha, 30.04.2014 [cit. 2019-03-01]. https://www.czso.cz/documents/10180/20543019/k3_260006-14_1.pdf/4384f318-fcae-4a20-941c-33f10d5a6324?version=1.0

3 Rehabilitace

Tématem práce je cestování tělesně postižených osob a k tomu, aby mohli cestovat a objevovat svět, je více než nutná rehabilitace, nácvik mobility a mnoho dalších důležitých věcí. Rehabilitační (z lat. *habilis* – schopný a *re* – znovu) péče zahrnuje celkem čtyři hlavní oblasti, léčebnou, pracovní, sociální a pedagogickou (Kábele a kol., 1992).

Léčebná rehabilitace nastává bezprostředně po úrazu, nemoci nebo po chirurgickém zákroku. Má za úkol za co nejmenší časové rozpětí navrátit zdravotní stav jedince na takovou úroveň, na jaké byl před samotným úrazem či chorobou, nebo se alespoň tomuto stavu co nejvíce přiblížit. Krejčířová (2002) uvádí, že léčebná rehabilitace zahrnuje léčbu radikální (operativní), konzervativní (medikamentózní), dietetickou, klimatickou, psychoterapeutickou a rehabilitační v užším slova smyslu. Pod léčebnou rehabilitaci se zařazuje celá řada metod, terapií, diet a podobně. Je obvykle prováděna v nejrůznějších zdravotnických institucích, jejich výčet lze zhlédnout v Zákoně č. 372/2011 o zdravotnických službách a podmínkách jejich poskytování.¹³

Pracovní rehabilitace navazuje na výsledky léčebné rehabilitace, jelikož je potřeba při znovu obnovování schopnosti na výkon povolání brát zřetel na současný zdravotní stav jedince. „Zahrnuje zejména poradenskou činnost zaměřenou na volbu povolání, volbu zaměstnání nebo jiné výdělečné činnosti, teoretickou a praktickou přípravu pro zaměstnání, zprostředkování, udržení a změnu zaměstnání a vytváření vhodných podmínek pro výkon zaměstnání nebo jiné výdělečné činnosti.“¹⁴

Sociální rehabilitace je složení řady specifických aktivit, které mají za cíl osamostatnění, nezávislost a soběstačnost osob s postižením (zákon č.108/2006 Sb.§70). Snaží se také rozvíjet a následně udržovat ty schopnosti a dovednosti, které usnadní návrat do života a zabrání tak sociálnímu vyloučení. Jako ostatní složky rehabilitace, je poskytována individuálně v ambulantní, terénní či pobytové formě.

¹³ Zákon č. 372/2011 [online]. [cit. 2019-03-03]. Dostupné z: <http://www.zakony.cz/zakony/2011/301/zakon-372-2011-Sb-SB2011372>

¹⁴ Úřad práce ČR [online]. [cit. 2019-03-03]. Dostupné z: https://portal.mpsv.cz/upcr/kp/pha/pracovni_rehabilitace

Pedagogická rehabilitace je úzce spojena s pracovní rehabilitací, jelikož připravuje mládež na výkon povolání. Je potřeba začít se vzděláváním ihned po dosažení školního věku a pokud ještě nebyla ukončena léčebná rehabilitace, musí s tou pedagogickou probíhat ruku v ruce, aby se nepromeškal vhodný čas na osvojování znalostí.

Renotiérová (2004) uvádí ještě navíc rehabilitaci **psychologickou**, která má obrovský podíl na kompletní ucelené rehabilitaci. Je totiž důležité, aby byl pacient v ideální psychické náladě, měl důvěru ve zdravotnický personál a další osoby, které se podílí na jeho rehabilitaci a aby věřil v kladný výsledek celého procesu.

Toto byly základní složky ucelené rehabilitace, samozřejmě je ještě potřeba celá řada dalších odborníků a institucí, aby se jedinec byl schopen navrátit do běžného života. Můžeme zmínit například právnické služby, kdy odborníci radí a zajišťují práva znevýhodněných. V ekonomickém sektoru se například setkáme se zakládáním chráněných dílen, pracovišť i bydlení. Dále technické služby, které se podílejí na odstraňování bariér z pracovišť, veřejných prostorů ale i domovů. Zajišťují dostupnost bezbariérových dopravních prostředků, vyvíjejí kompenzační pomůcky, protézy a jiné pomůcky pro usnadnění sebeobsluhy a dalších činností.

4 Cestovní ruch s účastí osob s tělesným postižením

Potřeba cestování a poznávání jiných zemí a kultury není sice jednou ze základních potřeb člověka, ale i tak výrazná většina lidí touží po jejím naplňování, jinak tomu není ani u osob se znevýhodněním. Pro lidi bez postižení je celkem snadné objednat si letenku, zamluvit hotel, sbalit si kufr a vyrazit na cestu. Ovšem osoba s handicapem to vůbec nemá v tomto ohledu snadné. Tělesně postižení může mít za důsledek i samotné vyčlenění jedince ze společnosti, a proto by se měl každý snažit o to, aby se osoby s postižením necítily méněcennými.

Ze začátku této kapitoly je vhodné, nejdříve si definovat pojem cestovní ruch. Definice z nařízení Evropského parlamentu a Rady EU 692/2011 zní „*činnost návštěvníků, kteří se zúčastní cesty na místo určení mimo své obvyklé prostředí, a to na dobu kratší jednoho roku a za jakýmkoli hlavním účelem...*“.¹⁵ Dle Indrové (2008) mohou být hlavním účelem cestování zdravotně znevýhodněných následující formy zájezdů:

- Poznávací
- Léčebné
- Kulturní
- Náboženský
- Okružní (plavby)
- Rekreační
- Nákupní

V posledních letech začíná být i velmi výrazným trendem cestování tělesně postižených za účelem sportování. Oblíbené jsou vodní sporty, cyklistika ale například i lyžování. Lákadlem jsou i extrémní sporty, jako je horolezectví nebo parašutismus. Většinou vystačí speciální kompenzační pomůcka a jedinec je pak schopný sport zvládnout. Ve většině případech se jedná o ortopedický vozík. Na paralympijských hrách jsou

¹⁵ HAVLÍČKOVÁ, Klára a KRÁLOVÁ, Renata. *Cestovní právo*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-267-0.

disciplíny jako basketbal, ragby a třeba i tenis na vozíku, ze zimních sportů pak například curling.¹⁶

4.1 Typy průkazů

V naší společnosti mohou osoby se zdravotním postižením využívat některých benefitů, ke kterým je opravňuje držení průkazu pro osoby s postižením. Mezi nejvíce využívané výhody patří bezesporu slevy na jízdné, ať už v autobusové, vlakové či městské hromadné dopravě. Dalšími výhodami jsou zlevněné vstupenky na různá představení, do muzea či na sportovní události. Výše slevy závisí na závažnosti postižení a odvíjí se od získaného typu průkazu. Průkaz totiž není pouze jeden, jak si mnozí ve společnosti myslí. Existují tři typy a mají souhrnné označení, a to *Průkazy pro osoby se zdravotním postižením* (OZP). Typy se rozlišují podle stupně zdravotního postižení.¹⁷

Prvním typem, který je určen spíše lidem s lehčím stupněm postižení (v porovnání s dalšími typy průkazů), je průkaz označený symbolem **TP** (těžké postižení). Tento průkaz nepřináší velké množství výhod. Osoba s tímto průkazem má právo přednostně využít v dopravních prostředcích místo, které je určené pro osoby se zdravotním postižením. Druhá výhoda představuje přednost při vyřizování nejrůznějších záležitostí, kde je potřeba delší dobu čekat, hlavně pokud se jedná o stání ve frontě. Tuto výhodu mohou držitelé využít zejména na úřadech, nevztahuje se to například na čekání ve frontě v obchodě. Žádné další benefity tento průkaz nepřináší. Jedinec tedy nemá slevu na jízdné, ani na kulturní akce a podobně. Nemá ani nárok na průkaz pro parkování na označených místech pro handicapované, nebo na příspěvek na mobilitu.

Dalším typem je průkaz s označením **ZTP** (zvlášť těžce postižení). Tento průkaz už je pro závažnější druhy postižení než TP, ovšem ještě stále není tím s nejvíce výhodami. Opět má držitel právo na využití speciálního místa v dopravních prostředcích a na přednost při čekání na úřadech a podobně. U tohoto průkazu je už oproti předešlému značná sleva na dopravu. Jedná se o bezplatnou přepravu pomocí městské hromadné dopravy, 75 % slevu

¹⁶ KOTÍKOVÁ, Halina. *Nové trendy v nabídce cestovního ruchu*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4603-6.

¹⁷ Společnost pro podporu lidí s mentálním postižením v České republice, z.s. [online]. [cit. 2019-04-04]. Dostupné z: <http://www.spmpr.cz/pro-rodinu/socialni-davky-a-prukazky/prukaz-ozp/>

na železniční dopravu (podmínkou je využít druhou vozovou třídu) jak osobním vlakem, tak i rychlíkem a stejně vysokou slevu i na autobusovou dopravu. Díky této průkazce je již možné si zažádat o zvláštní parkovací průkaz, který umožňuje stání na vyhrazených parkovacích místech pro handicapované. Také už si držitelé mohou zažádat o výplatu příspěvku na mobilitu. Poslední výhodou, která rozhodně stojí za zmínku, je osvobození jedince od nutnosti vlastnit na svém vozidle dálniční známku při použití dálnic v České republice. Tento benefit má ovšem dvě důležité podmínky. První z nich je, že osoba s průkazem ZTP musí být přítomna ve vozidle a buď ona, nebo její blízká osoba, musí být majitelem automobilu.

Poslední průkaz má zkratku **ZTP/P** (zvláště těžce postižení/průvodce). Na tuto kategorii se vztahují veškeré výše uvedené výhody (u ZTP) a navíc má držitel nárok na bezplatnou přepravu jak průvodce, tak i vodícího psa.¹⁸

Výše uvedené průkazy lze získat pomocí vyplnění formuláře, který je ke stažení online nebo je v tištěné podobě na různých úřadech (nejčastěji na úřadě práce). Poté se formulář odevzdá na úřadě práce, kde má jedinec trvalé bydliště, buď osobně nebo pomocí pošty, ať už doporučeně nebo obyčejným psaním. Existuje i možnost podat žádost elektronicky, na to je ale potřeba vlastnit datovou schránku a mít elektronický podpis. Poté následuje zdravotní posouzení, zda má žadatel na průkaz opravdu nárok. Po udělení průkazu pak jedinec může využívat slev, které náleží jeho kategorii. Ovšem pokud platnost průkazu vyprší, je zapotřebí, aby si držitel znovu požádal o udělení průkazu a jeho zdravotní stav je znovu projednáván a posuzován.

Všechny výše uvedené druhy průkazek mají společně jeden velmi užitečný benefit a to tzv. **Euroklíč**. Jedná se o mezinárodní projekt, který už je v podvědomí společnosti něco přes dvacet let. Tento projekt získal ocenění Nejvýznamnější počin roku 2007. Euroklíč je speciální klíč, kterým lze odemknout místa a zařízení, která jsou osazena tzv. *eurozámkem*. Jelikož jde o mezinárodní projekt, jsou v něm zapojené i Evropské země. Nejvíce eurozámků má nainstalovaných Německo, dle webových stránek projektu se lze dočíst počty jak zámků, tak i klíčů v dané zemi. Dokonce se tento projekt rozšiřuje i do Spojených států

¹⁸ Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. [cit. 2019-04-07]. Dostupné z: <https://portal.mpsv.cz/soc/dzp/prukaz>

amerických a v následujících letech se plánují připojovat další a další země. „*Dlouhodobým cílem projektu je zajistit osobám se sníženou schopností pohybu na celém území ČR rychlou a důstojnou dostupnost veřejných sociálních a technických kompenzačních zařízení (např. výtahů, vvislých a schodišťových plošin apod.)*.“¹⁹ Důvody, proč tento projekt vznikl, jsou hlavně kvůli předejití vandalismu a poškozování míst, určených pouze pro handicapované. Absolutně nejčastěji se můžeme setkat s uzamčením toalet, dále pak výtahů, anebo schodišťových plošin. Euroklíč lze získat u výhradního distributora a tím je *Národní rada osob se zdravotním postižením ČR*. Osoby s průkazem mohou získat euroklíč zdarma. Lze jej získat i když dotyčný nemá průkaz, ale určité onemocnění, jako například Crohnovu chorobu nebo pokud má stomii. Kompletní výčet chorob lze zjistit na jejich internetových stránkách. O klíč si mohou zdarma požádat i osoby, pečující o dítě, těm je ovšem klíč pouze zapůjčen na omezenou dobu, a to do dovršení dítěte tří let.

4.2 Bariéry

Za bariéry lze považovat „...*překážka (hmotná bariéra) nebo okolnost (situace, nehmotná bariéra) ...*“²⁰, které nějakým způsobem přináší člověku s postižením omezení či znemožnění vykonávání svých potřeb. S bariérami se setkává každý člověk, ovšem pro osoby na ortopedickém vozíku může být většina bariér nepřekonatelných. Ve společnosti existují dva druhy bariér, tedy fyzické a psychické.

Fyzické bariéry

Jako fyzické bariéry (někdy označovány jako vnější) lze brát taková omezení, která lidem s tělesným postižením komplikují či znemožňují pohyb v prostoru. Jedná se o takové bariéry, které běžně člověk bez handicapu vůbec nemusí vnímat. Jdeme do restaurace, je tam jeden schod, ale nikdo se nad tím nepozastaví. Jdeme na toaletu, dveře jsou sice užší, ale to nám nedělá problém. Na hotelu není přítomen výtah, tak vyběhneme schody. Přesně tyto druhy bariér je potřeba odstraňovat. O to se snaží například nejdéle trvající veřejná sbírka s názvem Konto bariéry, která už roky vybírá finanční prostředky a umožňuje tak jedincům

¹⁹ Euroklíč [online]. [cit. 2019-04-10]. Dostupné z: www.eurokeycz.com

²⁰ MATUŠKA, Jaroslav. *Bezbariérová doprava*. Pardubice: Institut Jana Pernera, 2009. ISBN 978-80-86530-62-8

v nelehké životní situaci nejenom hradit kompenzační pomůcky, ale právě i zařídit bezbariérovost jejich bydlení.

Psychické bariéry

Též vnitřní bariéry, jsou překážky, které musí handicapovaní překonat hlavně uvnitř sebe. Vznikají z pocitu nedůvěry v nepoznané a ze strachu objevovat nové, když je jedinec v těžké životní situaci.²¹

²¹ FILIPIOVÁ, Daniela. *Projektujeme bez bariér*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2002. ISBN 80-86552-18-7.

5 Praktická část

Když už člověk se znevýhodněním překoná psychické bariéry, má dostatek finančních prostředků a touží po objevování jiných zemí, existují nejrůznější podpory, které mu s realizací jeho cíle pomohou. V této části se zaměříme na nabídky pro tělesně postižené od konkrétních společností.

Jednou z nich je asistence na letištích. Například na Letišti Václava Havla v Praze existuje služba, kterou si může jedinec objednat předem, a to zcela zdarma. Služba zahrnuje nepřetržitou pomoc osobám se zdravotním znevýhodněním, poruchou orientace i pohybu. Asistence je zajištěna při odletu, celé cestě, příletu, a i v případných zastávkách při přestupu, až do cílové destinace a zase zpět. Asistenti pomáhají s odbavením, procházením skrz kontroly, orientováním na letišti až s posazením do letadla. Tuto službu nabízejí ke svým zájezdům i některé cestovní kanceláře.

Další výhoda konkrétně na pražském letišti je parkování pro osoby s průkazem ZTP zcela zdarma. Pro jedince, kteří nemají auto, a přesto chtějí cestovat má nyní letiště nově smlouvu s přepravní službou Taxi Praha, která pro ně zajišťuje přepravu lidí s handicapem. Taxi jezdí za stejnou taxu jako vozy neupravené a je možné si je objednat přímo v příletových halách.

5.1 Cestovní kanceláře

Pokud se osoba s handicapem rozhodne pro cestování do zahraničí, nejjednodušší by mohla být cestovní kancelář. Každá cestovní kancelář má na svých stránkách kontakt, kam zavoláte, řeknete své požadavky pro dovolenou a oni vám e-mailem zašlou ty zájezdy, které vašim požadavkům nejvíce vyhovují. Dále je možné si přímo na stránkách zadat kritéria, která od dovolené očekáváte. V našem případě to je bezbariérovost hotelu, pokojů i okolních prostor a samozřejmě musí být přítomen výtah nebo plošina.

Asi nejznámější cestovní agentura je v České republice **Invia**, která na našem trhu působí už 15 let. Invia přeprodává zájezdy spousty cestovních kanceláří. Na stránkách lze zadat datum, destinaci, počet cestujících a podobně. Následně se načte několik tisíců zájezdů, které je možné si zakoupit. Velmi mne ale zklamalo, že při zadávání požadavků pro hotel a jeho vybavení není jediná možnost pro výběr bezbariérového bydlení nebo zájezdu

pro vozíčkáře. Ačkoliv existuje volba novomanželské slevy, zájezdu pro seniory, dokonce i *Gay Friendly* hotelu, o tělesně znevýhodněných se nikde nepíše ani slovo.

Oproti tomu cestovní kancelář **Firo-tour** mě mile překvapila. Při výběru rozšířeného zadání se ukáže nespočet možností kategorií, které zahrnují i hotely vhodné pro handicapované. Mimo to mohou klienti využít i transfer z i na letiště, nemusí se tak vůbec zabývat tím, jak se na místo dostanou.

Další z významnějších cestovních kanceláří, která stojí za zmínku, je **Fischer**. Ani ten nezůstává s nabídkami pro tělesně znevýhodněné pozadu. Při zadávání je možnost výběru vybavení hotelu. Jednou z možností je právě bezbariérovost jak pokojů, tak i celého hotelu. Po rozkliknutí veškerých hotelů ovšem nastává problém. Hotel a pokoje sice bezbariérové jsou, ale vozíčkář by se těžko dostával k moři po oblázkové nebo písčité pláži. To už je handicapovaný klient nucen zvednout mobilní telefon a u konkrétního zájezdu si další potřebné informace sám zjistit, aby pak nebyl překvapen, že v hotelu sice může jít do sprchy, ale pak se venku nedostane do moře, ani do bazénu.

Exim tours už v České republice funguje od roku 1993, což je poměrně dlouhá doba. I přesto se na cestování handicapovaných nijak nespécializují. Jak řekl Stanislav Zíma (marketingový ředitel CK) v rozhovoru pro *invArena* – deník pro čtenáře se specifickými potřebami (2014), vše záleží na komunikaci a pokud je klient ochoten se pobavit se zaměstnanci cestovní kanceláře, ti mu vyjdou vstříc a pokusí se najít jim zájezd na míru, aby vyhovoval všem požadavkům a splňoval nutná kritéria, pro jejich mobilitu. Po zhlédnutí webových stránek této kanceláře jsem ovšem zjistila, že nyní existuje nově možnost volby bezbariérového přístupu.

Další cestovní kancelář, kterou zmíním, je **Blue Style**, která nabízí taktéž nepřeborné množství zájezdů a nabídka rozšířených kritérií je opravdu bohatá. Můžete si vybrat, aby v hotelu byla posilovna, internet, osušky zdarma nebo aby byl hotel zcela bez dětí, ovšem volba pro klienta s tělesným nebo obecně zdravotním postižením není absolutně žádná. Lze si zvolit z minimálně dvaceti variant pokojů. Existují například deluxe apartmány, pokoje na střeše, s výhledem na moře, novomanželské apartmány, pokoje vybavené speciálně pro dámy, výhled na golfové hřiště či pouze poloviční výhled na moře. Je až ironické, kolik možností má člověk bez handicapu, může si nadiktovat svou dovolenou

do posledního puntíku. Oproti tomu jedinec s postižením bývá rád, pokud hotel má alespoň jeden bezbariérový pokoj a volba toho, jakým směrem bude mít výhled je opravdu malicherná věc.

Na závěr jsem si nechala Cestovní agenturu **Bezbatour**, která je dle jejich webových stránek jedinou cestovní agenturou, která se specializuje na cestování právě osob s handicapem. Jedná se o projekt cestovní agentury Pestré cestovky. Jejich práce spočívá v nekompromisním mapování nejrůznějších míst, vyhledávání informací o destinacích, aby bylo umožněno pohodlné cestování i pro osoby s handicapem. Když u zájezdu uvidíte nápis *ověřeno Bezbatour* znamená to, že na tom místě byli pracovníci agentury, kteří nafotili situaci pro lepší přehlednost a udělali z toho závěr, zda je místo bezbariérové či nikoliv. Agentuře patří obrovské uznání, jelikož „...veškeré finance z provize, kterou získáme z prodeje, jdou na podporu zaměstnávání lidí s postižením, edukační aktivity a výcvik asistenčních psů.“²² na jejich stránkách se dočtete, jaké jsou nejprodávanější bezbariérové zájezdy sezóny, rady a tipy při cestování nebo zájezdy s možností výběru dopravy. Kompletní nabídka je pak ke shlédnutí na webu společnosti **Pestrá cestovka**, kde v rubrice *doporučujeme*, najdete veškeré zájezdy s absolutní bezbariérovostí. Nespecializují se pouze na zájezdy do zahraničí, ale nalezneme i výlety po České republice. Jelikož jde o cestovní agenturu, samozřejmě pod sebou schraňuje i zájezdy, které nejsou pro tělesně postižené. Vždy je to ale výrazně označeno, pomocí *znaku vozíčkáře*. i když si tedy vyberete destinaci, která není určena pro handicapované a objednáte si jí skrz Pestrou cestovku, i tak půjde část vydělaných peněz na podporu handicapovaných. Rozhodně tedy stojí za to, podívat se na jejich stránky a pomoci dobré věci.

5.2 Doprava

Když se člověk rozhodne cestovat bez cestovní kanceláře nebo agentury, má možnost na výběr z několika druhů dopravy. Tou nejrychlejší možností je dostat se do cílové destinace **letecky**. Na samém začátku této kapitoly jsem se již zmínila o možnostech asistence na Letišti Václava Havla a o taxi službě se speciálními vozy. Před pár dny ovšem letiště přišlo s příjemnou informací, kterou se můžeme dočíst v jejich tiskové zprávě.

²² Bezbatour [online]. [cit. 2019-04-01]. Dostupné z: <https://www.bezbatour.cz/>

Otevírá se nová čekárna pro osoby se zdravotním postižením, a to konkrétně v odletové hale na Terminálu 2, pro ještě větší komfort. Čekárna prozatím funguje pouze omezeně, a to denně od 8 do 16 hodin. Cestující mají k dispozici speciální sedačky, mají možnost občerstvení, a navíc je v čekárně přítomná asistence. Tudíž i když osoba s omezenou schopností pohybu a orientace nemá předem objednanou asistenci, zde se to dá dodatečně zařídit. Samozřejmě pokud není zrovna volný žádný asistent, musí člověk vyčkat, anebo to zvládnout sám, případně se i v této čekárně dá dopředu asistenční služba objednat.²³ Ministerstvo dopravy ČR v jednom ze svých dokumentů doporučuje, si včas zařídit rezervaci letenky, informovat o potřebách jedince se znevýhodněním a zajistit si asistenční službu, pokud sami některé úkony nezvládají. Při rezervaci letenky ovšem může být člověk odmítnut, jelikož už na palubě má rezervaci jiná osoba s omezenou schopností pohybu, z důvodu bezpečnosti nebo nedostatečné velikosti letadla. Pokud je jedinec majitelem ortopedického vozíku, na některých letištích ho mohou požádat, aby si přesedl na letištní ortopedický vozík, aby ten jeho mohl být z důvodu bezpečnosti podroben prohlídce. Už vidíme spoustu problémů, a to ještě člověk s postižením ani nenasedl do letadla. Je potřeba vyřizovat tolik různých potvrzení, povolení a žádostí. Na palubě k přemístování nesmí být z důvodu úzké uličky použit vlastní ortopedický vozík, tudíž se musí zažádat si předem, aby v letadle byl dostupný speciálně upravený vozík pro pohyb na palubě.

Dopravci používají zvláštní kódy, které všem řeknou, jak je na tom jedinec s postižením vzhledem k mobilitě a podobně, kvůli zajištění potřebné asistence. Například „WCHR – Cestující, který je schopen pohybu do/ze schodů a pohybu po palubě letadla, ale potřebuje invalidní vozík, případně jiný způsob pomoci pro přemístění mezi letadlem a terminálem, uvnitř terminálu a místy příjezdu a odjezdu na/z letiště.“²⁴

Další možnost dopravy je **vlak**. Zaměříme se konkrétně na to, jak se staví České dráhy k přepravě osob s tělesným znevýhodněním. Ne každý vlak je přizpůsoben

²³ PACVOŇ, Roman. *Tisková zpráva* [online]. 11.3.2019 [cit. 2019-03-16]. Dostupné z: <https://www.prg.aero/letiste-praha-otevira-novou-cekarnu-pro-cestujici-se-zdravotnim-postizenim-ci-omezenou-schopnosti>

²⁴ Průvodce leteckou dopravou pro osoby se ZP [online]. MDČR [cit. 2019-03-12]. Dostupné z: [https://www.mdcz.cz/getattachment/Dokumenty/Letecka-doprava/Cestovani-osob-se-zdravotnim-postizenim-\(1\)/Cestovani-osob-se-zdravotnim-postizenim/Pruvodce-leteckou-dopravou-pro-osoby-se-zdravotnim-postizenim.pdf.aspx](https://www.mdcz.cz/getattachment/Dokumenty/Letecka-doprava/Cestovani-osob-se-zdravotnim-postizenim-(1)/Cestovani-osob-se-zdravotnim-postizenim/Pruvodce-leteckou-dopravou-pro-osoby-se-zdravotnim-postizenim.pdf.aspx)

pro přepravu vozíčkářů, jsou tedy omezeni volbou spoje a času. Dle internetových stránek tohoto dopravce, existují dva různé typy vlaků, oba jsou pro přepravu vozíčkářů vhodné, ovšem jeden z nich obsahuje navíc plošinu. Mile mne překvapilo, že ihned při zadávání a vybírání si spoje, je možné zadat požadovanou službu *pro vozíčkáře*. Další výhodou je, že si lze nastavit delší čas pro přestup. Objednávku spoje, asistenta nebo plošiny je potřeba provádět minimálně 24 hodin před plánovanou cestou. Jde si i zažádat o zařazení vagónu s plošinou, ovšem to je potřeba oznámit dopravci už 48 hodin předem. Taktéž tomu tak je i při cestování do zahraničí, České dráhy odešlou požadavek zahraničním partnerům a ti jsou na příjezd vozíčkáře připraveni. Na několika nádražích v České republice existuje služba s názvem *vozik na růžovo*. Jedná se o projekt sdružení *Žijeme tady*, který věnoval dopravci vozíky. Vozík umožňuje bezproblémové použití plošiny a zlepšení přístupnosti nádraží pro osoby s handicapem. Služba je prozatím dostupná pouze ve stanicích Praha hlavní nádraží, Brno hlavní nádraží a Plzeň hlavní nádraží.

I **autobusem** se dá dopravit do spousty zahraničních zemí. Vybrala jsem si společnost Flixbus, která funguje od roku 2013, tudíž na trhu není příliš dlouho. V reklamní kampani se chlubí možností dopravy do více než 28 zemí Evropy a nyní mají své autobusy i po USA. Pro objednání jízdenky si stačí rozkliknout jejich webové stránky a už si zadáváte místo odjezdu, příjezdu a datum vaší cesty. Pokud jste cestující na vozíku, je nutné opět dát přepravci vědět dostatečně dlouhou dobu dopředu, aby byl schopen zajistit místo v autobuse pro ortopedický vozík. Na jejich internetových stránkách je ke stažení formulář s názvem *Žádost pro cestu na invalidním vozíku*, který je potřeba odeslat jeden až dva týdny před plánovanou cestou. Jestliže cestující může sedět na klasické sedačce, stačí pouze informovat o přepravě ortopedického vozíku či jiných kompenzačních pomůcek (včetně doprovodního psa) a to 36 hodin předem. Konkurenční společnost Student Agency navíc k autobusové dopravě umožňuje i leteckou a vlakovou dopravu. Žluté autobusy umožňují cestu po České republice, na Slovensko a do 60 evropských destinací. Společnost podle jejich slov umožňuje přepravu handicapovaných lidí na vozíku, ale nezajišťuje asistenci. Vozidla nejsou bezbariérová, tudíž vozík je přepravován v zavazadlovém prostoru. Rovněž je potřeba si jízdu objednat s dostatečným předstihem, nejlépe 48 hodin před odjezdem a společně s objednávkou přiložit formulář o přepravě osoby na vozíku. Velkým

mínusem je skutečnost, že dopravce si ve svých obchodních podmínkách vyhrazuje právo na odmítnutí přepravy tělesně postiženého bez doprovodu.

Jak můžeme vidět u všech dostupných možnostech dopravy v České republice, není pro osobu s tělesným znevýhodněním vůbec jednoduché, vyrazit na cestu. Nelze se ze dne na den rozhodnout pro výlet do zahraničí, jelikož všichni chtějí 24–48 hodin předem informaci o cestujícím s ortopedickým vozíkem. Jako nejsnazší doprava do cílové destinace se tedy může jevit **auto**. Samozřejmě trvá to déle a přináší to i další nevýhody, ale z hlediska času, se může člověk pro cestu rozhodnout ihned a nemusí nikde podávat žádné dokumenty a čekat na vyjádření, zda vůbec dopravce bude schopen sehnat asistenci nebo místo pro vozík. Je možnost si zaplatit službu, která bude pravděpodobně drahá, jelikož si bude účtovat taxu za ujeté kilometry. Osoba s tělesným postižením může být sama vlastníkem auta bez bariér. Existuje státní příspěvek na nákup nebo úpravu auta. Jsou dvě možnosti úpravy. Tou první je úprava zadního prostoru vozu, aby zde bylo možno přepravit osobu na vozíku. Druhá možnost je, že handicapovaný může sám řídit. Na to se specializují nejrůznější firmy v automobilovém průmyslu, které dle norem umí přestavět auto tak, aby pedály byly na volantu. Dále je možné si zajistit auto s automatickou převodovkou. Pokud není řidič ochrnutý na obě nohy, může se přizpůsobit jeden pedál na funkční nohu a ten druhý se dá na volant, nebo lze i na řadící páku.²⁵

5.3 Ubytování

Ať už si člověk zvolí dopravu automobilem, vlakem, autobusem nebo letadlem, pokud cestuje bez cestovní kanceláře, je potřeba si zařídit ubytování. Existuje obrovské množství nejrůznějších typů ubytování. Následující výčet nám alespoň trochu přiblíží jejich rozmanitost:

- Hotely, motely, penziony
- Ubytování na farmách, v hostincích
- Výletní lodě
- Lůžkové vlaky, autobusy s lůžky
- Obytné přívěsy

²⁵ Auta bez bariér [online]. [cit. 2019-04-07]. Dostupné z: <http://autabezbarier.kontobariery.cz/home.aspx>

- Chaty, domy, vily
- Soukromé domy, pronajímané jen část roku
- A spousta dalších²⁶

U nás asi nejznámější společností zabývající se nabídkou různých typů ubytování, ať už hotelů, vil, chat nebo chalup, je **Booking.com**. Pomocí online formuláře pro rezervaci si lze vybrat z opravdu široké nabídky ubytování. Společnost nabízí možnost volby bezbariérového bydlení a co navíc, výběr obsahuje i podkategorie. Základní volba je bezbariérový přístup, ovšem na žádné jiné stránce předchozích společností nebyla možnost toalety s madly, sníženého umyvadla nebo signalizačního systému v koupelně, který při potížích zavolá o pomoc na recepci. Na výběr je i zvukový navigační systém a navigační tabule pro nevidomé v Braillově písmě. Toto téma sice není součástí mé práce, ale určitě stojí za zmínku, že Booking.com zahrnuje i nevidomé osoby mezi své zákazníky.

Konkurenční společností pro stránku Booking.com je **Agoda**, která se také hojně zaměřuje na výběr ubytování v zahraničních destinacích, konkrétně má nevíce nabídek v Asii. Ve své reklamní kampani nejvíce upozorňuje na to, že pokud najdete levnější ubytování, než mají na svých stránkách, vyrovná či překoná tuto nabídku. I tato firma umožňuje výběr ubytování pro osoby s handicapem. Je potřeba si i přes to projít fotky a podívat se, zda na některých nejsou vidět schody a podobně, jelikož to není zcela stoprocentní.

Poslední společnost, kterou v této části zmíním, je **Airbnb**. Jedná se o službu zprostředkující pomocí internetu nebo aplikace do mobilního telefonu pronájem ubytování. I u této společnosti jsou na výběr potřeby týkající se přístupnosti, ve kterých nalezneme volbu požadavků týkající se přístupu do domu (bez schodů, široké dveře, rovná cesta ke vstupním dveřím), pohybu po ubytování (široká chodba, výtahy), vybavení ložnice (elektrické lůžko, lůžko v přípustné výšce), vybavení koupelny (držadla, židle do sprchy, dostatek prostoru), společných prostor a parkovacího místa. V neposlední řadě si také lze zadat požadavek o mobilní zvedák, stropní zvedák a v případě bazénu i bazénový zvedák.

²⁶ HORNER, Susan a SWARBROOKE, John. *Cestovní ruch, ubytování a stravování, využití volného času: aplikovaný marketing služeb*. Praha: Grada, 2003. Expert (Grada). ISBN 80-247-0202-9.

6 Dotazníkové šetření

Dotazníkové šetření má za hlavní cíl prozkoumat kvalitu cestovního ruchu pro osoby s tělesným postižením. Vybrala jsem kvantitativní metodu z důvodu získávání většího množství dat od širší škály respondentů, jelikož je možné sehnat potřebná primární data v mnohem kratším časovém horizontu. Jako výzkumnou metodu jsem zvolila dotazník, jelikož je časově nejméně náročný na získání dat od většího množství respondentů. Dotazník jsem zvolila také proto, že ve svém okolí nemám žádné známé pohybující se na vozíku, ani poblíž mého bydliště není žádná asistenční služba a podobně. Právě proto jsem vytvořila dotazník v elektronické podobě, abych jej mohla rozeslat pomocí e-mailu nebo online žádostí o vyplnění. Před zadáváním dotazníků jsem si stanovila následující otázky.

Výzkumné otázky

1. Jsou největšími bariérami pro handicapované osoby architektonické bariéry?
2. Budě většina respondentů považovat za nejideálnější dopravu do zahraničí auto, z důvodu stoprocentní jistoty o bezbariérovosti?
3. Bude mít více jak 1/2 respondentů strach z objevování nových destinací a raději zvolí ty vyzkoušené?
4. Bude výrazná většina osob na ortopedickém vozíku spíše negativně hodnotit bezbariérovost světa?
5. Budou osoby s tělesným postižením podnikat cesty maximálně jednou do roka hlavně z důvodu omezeného množství finančních prostředků?

Základní soubor tvořili respondenti, kteří žijí na území České republiky. Konkrétněji se jednalo o osoby pohybující se na ortopedickém vozíku, ale i osoby používající francouzské hole. Věková kategorie ani pohlaví nebylo nijak omezeno. Dotazníky jsem rozeslala do několika skupin na sociální síti Facebook, kde se shromažďují handicapovaní z různých částí České republiky. Také jsem jej rozeslala mezi své kamarády, kteří jej dále přeposlali svým známým s tělesným postižením. V posledním případě jsem je vyvěsila na internetové stránce s názvem Vozejkov, kde mi správci dovolili napsat inzerci s žádostí o vyplnění. Očekávala jsem návratnost vyplněných dotazníků přibližně od 30–40 respondentů, nakonec mi jich k datu zpracovávání praktické části přišlo něco málo přes 60. Budu tedy pracovat s výzkumným vzorkem 60 lidí s tělesným postižením.

Dotazník se skládá ze 17 otázek. Dotazník obsahuje pouze takové druhy otázek, jejichž odpovědi budou co nejpřínosnější pro mou práci, jelikož kdyby bylo otázek až příliš moc, respondent by brzy ztratil zájem o dokončení dotazníku. Myslím tedy, že do počtu 20 otázek je délka dotazníku ideální. Dotazník obsahuje 11 otázek uzavřených, u kterých lze vybrat pouze jednu možnost, 1 otázku uzavřenou s možným výběrem více možností, 4 otázky zcela otevřené a dvě hodnotící škály. Ze začátku jsem se představila, shrnula důvody pro vyplnění dotazníku a upozornila, že je zcela anonymní. Snažila jsem se zvolit spíše uzavřené otázky, nepřiliš složité, jelikož byla možnost, že dotazník budou vyplňovat i osoby mladší 18 let nebo osoby s mentálním postižením, tak aby byl i pro tyto skupiny snadněji pochopitelný.

První tři otázky jsou více osobní, jedná se o dotaz na pohlaví, věk a příčinu postižení. Na tyto informace se ptám, protože chci zjistit, zda více cestují mladší generace, nebo naopak ty starší. Poté následuje část věnována samotnému cestování do zahraničí. Třetí část se týká hodnocení zkušeností respondentů, pomocí škály a návrh na zlepšení, či usnadnění cestování osob s handicapem. Poslední otázka je tedy kompletně otevřená a respondent mohl uvést jakkoli dlouhou odpověď. Na konci samozřejmě nechybí poděkování společně s přáním příjemného dne. Kdyby někoho zajímaly výsledky mého zkoumání, uvedla jsem v závěru i svůj e-mail. Každý, kdo vyplnil dotazník, mě tedy může požádat o výsledky, nebo mi může poslat zpětnou vazbu, pokud by se dotyčným na dotazníku něco nezdálo. Žádný e-mail s připomínkami mi stále nepřišel, ovšem o grafy a tabulky s odpověďmi pár lidí zájem má.

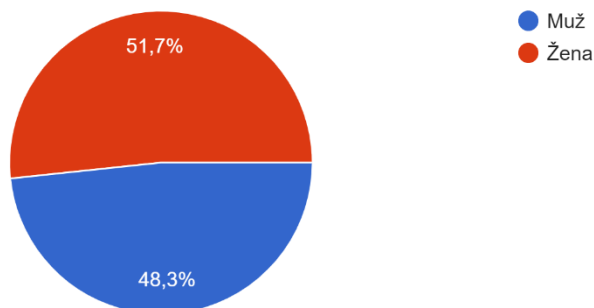
6.1 Vyhodnocení dotazníků

Nejdříve si probereme četnost jednotlivých odpovědí. Překvapilo mě, že i když jsem neodesílala dotazníky přímo na e-mailové adresy, stačilo, že byly vystaveny na internetu,

tedy na sociálních sítích, mám téměř vyrovnané počty dotazníků od obou pohlaví.

Jaké je Vaše pohlaví

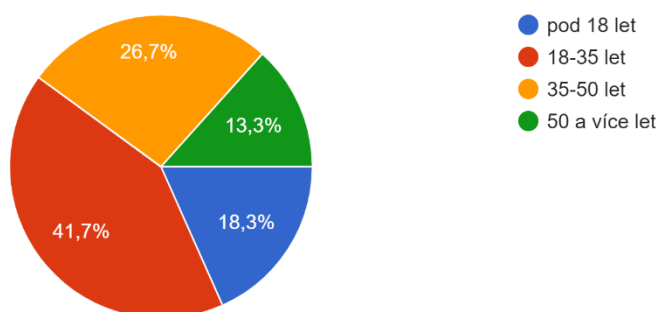
60 odpovědí

Co se týče věku, tam už to tak vyrovnané není. Nejvíce dotazovaných bylo ve věkovém rozmezí 18-35 let. Naopak nejméně respondentů bylo ve věku 50 a více let.

Jaký je Váš věk?

60 odpovědí

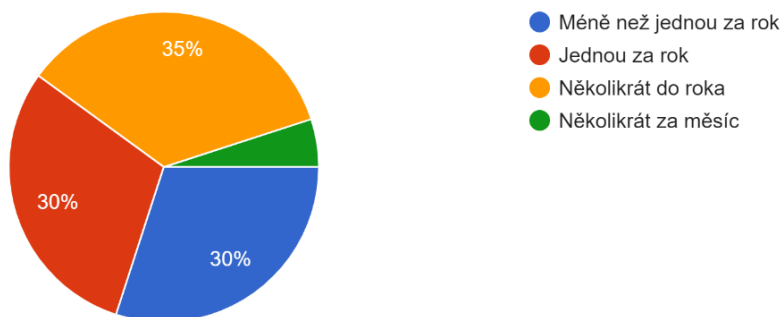
Další otázka byla jako první otevřená, sešlo se tu tedy velké množství nejrozličnějších odpovědí. Dotazovala jsem se, jak dotyčný přišel k tělesnému postižení. Tabulka nebo graf, by byly v tomto případě nepřehledné. Shrnu tedy slovy nejčastější příčiny vzniku postižení. S 26,6 % bylo postižení jako důsledek úrazu. V odpovědích byly ještě dále úrazy rozepsány. Obecně nejvíce se jich stalo při sportování, konkrétně lyže, skoky do vody nebo balet. Na druhém místě s počtem 23,3 % je nehoda. V nejvíce případech se jedná o autonehodu nebo nehodu na motorce. Do tohoto procentuálního výsledku jsem zařadila i srážku

automobilu s chodcem, což odpověděl jeden respondent. Třetí největší počet odpovědí byl u vrozeného postižení, konkrétně 18,3 %. Tyto odpovědi nebyly v ani jednom dotazníku blíže specifikovány, bylo řečeno pouze *od narození*. S počty pod 10 % z celkového počtu jsou pak nemoc, DMO, amputace a rozštěpy páteře. Jednalo se tedy o velice pestré odpovědi.

Následující otázka se týkala již cestování do zahraničí. Ptala jsem se, jak často respondenti podnikají cesty. Tady měla nejmenší zastoupení odpověď, že do zahraničí cestují několikrát za měsíc. Zbylé tři možnosti byly téměř vyrovnané. Nelze tedy přesně říci, jak často lidé s tělesným postižením cestují, můžeme říct pouze to, že z nějakého důvodu necestují příliš často. Důvody se dozvíme v následujících odstavcích.

Jak často cestujete do zahraničí?

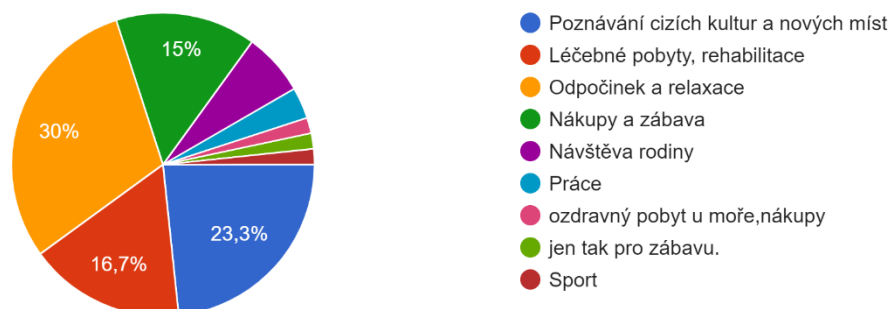
60 odpovědí

Zkoumala jsem i účel cestování handicapovaných. V otázce mohli respondenti vybrat pouze jednu, jimi nejpreferovanější odpověď z nabídky. Nejpočetnější skupinu zahrnovala odpověď *Odpočinek a relaxace*. Tato nejčastější odpověď mě nepřekvapila, jelikož ve společnosti lidé obecně jezdí na dovolenou za účelem odpočinku nebo poznávání a objevování nových míst, tato odpověď se umístila na druhém místě. Zde mohli respondenti uvést v možnosti *jiné* svou vlastní odpověď, učinili tak pouze tři lidé. Jejich odpovědi jsou vidět v grafu.

Za jakým účelem primárně cestujete?

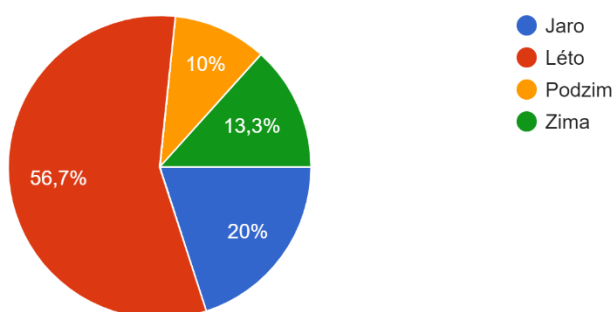
60 odpovědí

Jako další otázka bylo roční období, ve kterém dotazující nejvíc podnikají výlety a dovolené. Samozřejmě se na prvním místě umístilo léto, jelikož děti mají prázdniny, zaměstnanci si vybírají své dovolené a v Evropských destinacích jsou vysoké teploty. Zimu uváděli nejčastěji ti, kteří v otevřené otázce uvedli, že cestují do Asie a vzdálenějších destinacích, kde je nejtepleji právě tehdy, kdy je u nás nejchladněji.

V jakém období nejraději podnikáte cesty do zahraničí?

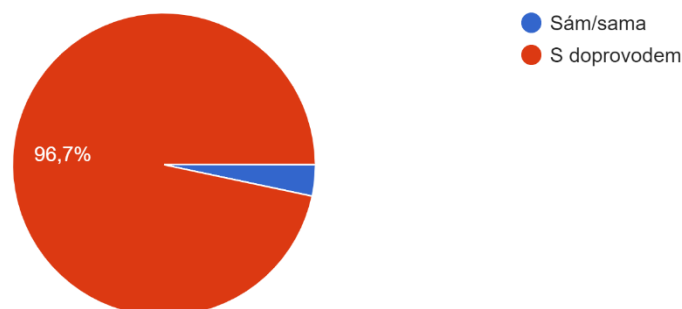
60 odpovědí

Otázka, co následovala dále, měla nejvíce jednoznačnou odpověď. Skoro každý raději cestuje s doprovodem, pouze dva lidé odpověděli, že raději cestují sami. Tuto variantu zvolili dva muži, kteří uvedli jako důvod cesty práci, tudíž dává smysl, že zvolili tuto variantu odpovědi.

Cestujete raději sám/sama, nebo s doprovodem?

60 odpovědí

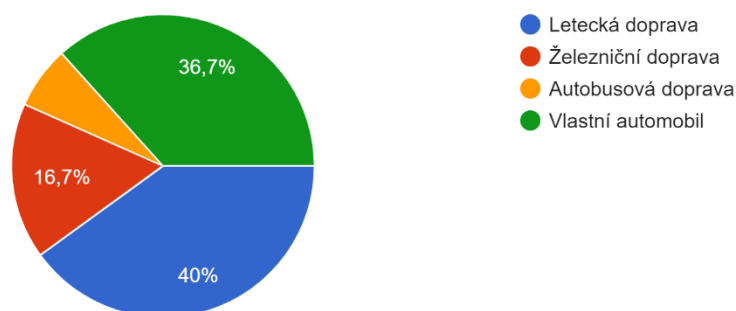
Osmá otázka se vztahovala k bariérám. Výše v práci jsme si vymezili, co znamenají psychické a co fyzické bariéry, nyní tyto vědomosti využijeme. U této otázky mohli respondenti zaškrtnout kolik odpovědí chtěli, množství nebylo nijak omezeno, a navíc měli i možnost zmínit bariéru, která v mém výčtu nebyla. Jak můžeme vidět v grafu, nejvíce četnou odpovědí jsou fyzické neboli architektonické bariéry. Při skládání dotazníku, jsem tuto odpověď u této otázky očekávala, jelikož i přes to, jak je naše společnost vyspělá, se nedaří na 100 % odstraňovat překážky, které výrazně znesnadňují život handicapovaným, nejvíce tedy lidem na ortopedickém vozíku. Tři respondenti uvedli svou vlastní odpověď, jak můžeme vidět níže. Jazykovou bariéru v 90 % případů uváděli respondenti starší 50 let.

Otázku na preferovaný dopravní prostředek jsem zvolila z toho důvodu, že mě zajímalo, jestli lidé s tělesným postižením využívají typy dopravy, u kterých je potřeba vyplňovat formuláře a žádanky o přepravu osoby na vozíku několik dní dopředu, nebo raději volí vlastní automobil, pokud ho mají k dispozici. Překvapivě nejvíce lidí preferuje leteckou dopravu. Ihned vzápětí jsem se ptala, z jakého důvodu jim vybraný dopravní prostředek nejvíce vyhovuje. U letadla byla nejčastěji jako pozitivní veličina uvedena rychlost přepravy, hlavně tedy do vzdálenějších koutů Evropy nebo na cizí kontinenty. 5 % respondentů také uvedli, že je pro ně letadlo nejpohodlnější přepravou a 2 % z toho uvedli, že leteckou dopravu využívají hlavně kvůli spolehlivosti. V těsném závěsu za letadlem skončil automobil. Zde je uváděno více důvodů, proč lidé raději dopraví do cílové destinace svépomocí. Například zmiňují, že se na nikoho nemusí spoléhat, mají stoprocentní soukromí a bezbariérovost, je to pro ně nejpohodlnější a také jsou pány svého času. 7 % osob, co zvolili automobil také zmínili, že na delší cesty se přiklání spíše k letadlu. Automobil tedy využívají hlavně po Evropských zemích. Železniční dopravu preferuje 16,7 % respondentů, a to hlavně z důvodu nízké ceny. Ve většině případů, ti, kteří uvedli hlavní bariéru (v otázce č. 8) nedostatek finančních prostředků, zaškrtnli v této otázce variantu přepravy pomocí vlaku. Autobus vybrali pouze čtyři respondenti. Důvodem pro ně byla nízká cena, cestování s agenturou (jelikož prý cestovní agentury nabízí nejvíce zájezdů s autobusovou dopravou) a v neposlední řadě také výhoda, že autobus je doveze přímo k místu určení, ne pouze na letiště jako tomu je u letadla.

Jaký typ dopravy po světě preferujete?

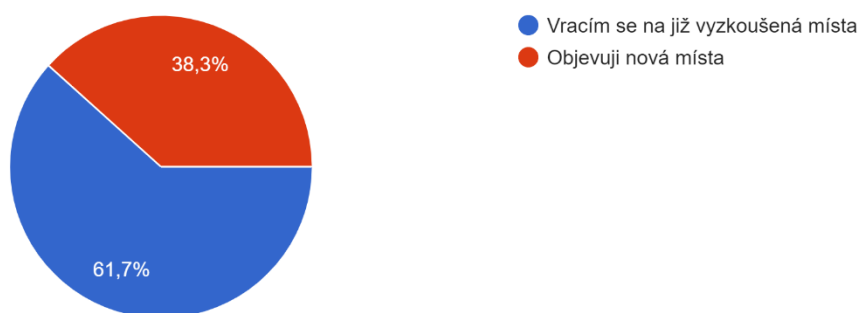
60 odpovědí

Otázka, zda se dotazující raději vracejí na místa, kde to znají nebo jestli raději objevují nová místa, mě nezaskočila. Předpokládala jsem, že převážná většina raději zvolí jistotu bezbariérovosti, než riskovat a poté být zklamán.

Vracíte se raději na místa, kde už jste byl/a a víte, že jsou 100% bezbariérová, nebo raději objevujete nová místa?

60 odpovědí

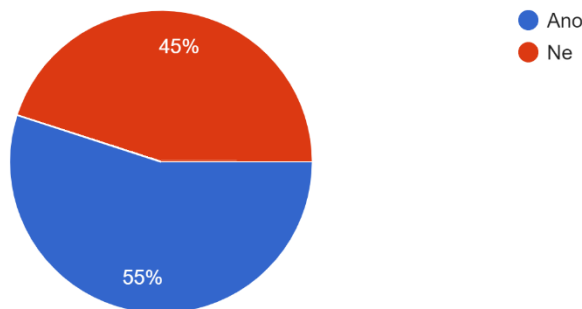
S cestovní agenturou měla zkušenost pouze polovina respondentů, dostalo se mi konkrétně 35 odpovědí, ovšem u 6 případů byla odpověď *ne*. Tudíž to znamená, že necelá polovina někdy využila zájezdů skrz cestovní kancelář. Po prozkoumání odpovědí jsem vyvodila, že 53 % lidí má s cestovní agenturou pozitivní zkušenost a 47 % negativní. Důležité je zmínit, že i když někdo napsal pozitivní odpověď u 15 % z nich bylo vždy nějaké *ale*. Například jedna žena uvedla, že byl problém s přepravou na vozíku, protože dopravce neměl informaci o tom, že bude přepravovat handicapovaného. Na hotelu (konkrétně šlo o Turecko) už ovšem žádný problém nebyl. Dále jeden muž uvedl, že jednání agentury bylo skvělé, ovšem z 1000 zájezdů byl jemu určen pouze jeden (z hlediska bezbariérovosti). Velmi mě potěšilo, že dva respondenti znali cestovní agenturu Bezbatur, kterou zmiňuji ve své teoretické části a byli velmi spokojeni s jejich službami. Co se týká negativních zkušeností s cestovní agenturou, tam se důvodu hodně opakovaly. Nejčastější mínus bylo, že i když zájezd byl uveden jako bezbariérový, na hotelu byly například dva schody nebo příliš úzký průchod ve dveřích. Klienti byli také nespokojeni s organizací zájezdu a s chováním personálu vůči vozíčkáři, v jednom případě pánovi dokonce zrušili zájezd pár dní předem, z důvodu nesehnání bezbariérového pokoje na hotelu. Několik lidí také

odpovědělo, že neměli tušení, že cestovní agentury nabízejí bezbariérové zájezdy, nebo že by mohla existovat kancelář, která se specializuje na cestování handicapovaných, konkrétně vozíčkářů.

Další otázka měla na výběr pouze ze dvou možností odpovědí. Jelikož jsem procházela několik cestovních agentur, přepravních společností a stránek na výběr ubytování, tak jsem si všimla, že pouze některé z nich mají možnost zaškrtnout si jako podmínku výběru *bezbariérovost*. Které to jsou, jste se mohli dočíst výše v mé práci. Chtěla jsem si tedy objasnit, zda si této možnosti lidé s tělesným postižením všimají, nebo jestli je to pro ně novinkou. Dle odpovědí si troufám říci, že by rozhodně chtělo rozšířit povědomí o této možnosti a o cestovních kancelářích, které se na bezbariérové zájezdy specializují, jelikož podle výsledku o tom má tušení pouze 55 % lidí. Myslím si, že to je poměrně málo.

Setkal/a jste se někdy při výběru zájezdu či ubytování s možností volby pro handicapované?

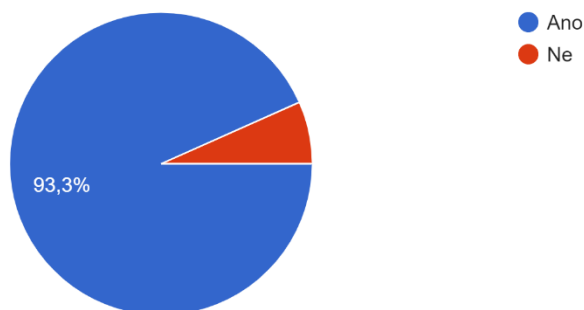
60 odpovědí

Další otázka, je směřována spíše na budoucnost. Dotazuji se, zda by respondenti více cestovali do zahraničí, kdyby měli jistotu, že je destinace absolutně bezbariérová a nemuseli by mít z ničeho strach. Odpověď je jednoznačně *ano*. Pouze 4 osoby uvedli, že ne. Pátrala jsem po důvodu této odpovědi a po detailnějším prozkoumání daných dotazníků jsem zjistila, že jejich hlavní bariérou nebyly architektonické překážky, ale nedostatek finančních prostředků. Pokud by se tedy odstranily veškeré fyzické bariéry, pro tyto osoby by to nic neznamenalo, jelikož peníze by jim to nepřidalo. Jeden člověk uvedl jazykovou bariéru, kvůli které by více cest do zahraničí nepodnikal.

Cestoval/a byste častěji, kdyby byla větší jistota, že je vybraná destinace 100% vhodná pro osoby na vozíku a nemusel/a byste mít z ničeho strach?

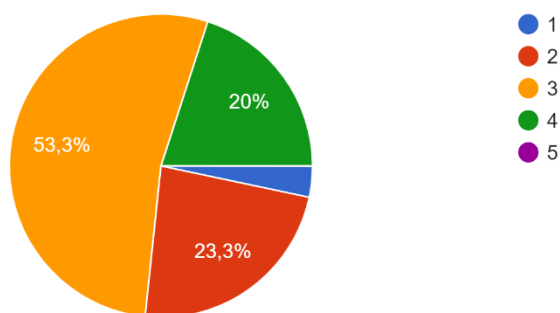
60 odpovědí

Nyní následují otázky, ve kterých je využito hodnotících škál, které nám pomohou objasnit dvě důležité skutečnosti. Tou první je, jak jsou lidé na ortopedickém vozíku spokojeni s bezbariérovostí světa. Respondenti měli za úkol ohodnotit své zkušenosti známkami od jedné do pěti, kdy jednička je nejlepší a pětka nejhorší. Nejpočetnější skupinu zahrnuje známka 3 – tedy *dobře*. Známkou 5 – tedy *nedostatečné, nejhorší* neuvedl ani jeden dotazovaný, z čehož mám upřímnou radost. Znamená to tedy, že bezbariérovost světa spěje k lepšímu.

Jak byste ohodnotil/a své zkušenosti z cestování do zahraničí z hlediska bezbariérovosti míst? (Jako ve škole 1 -nejlepší, 5- nejhorší)

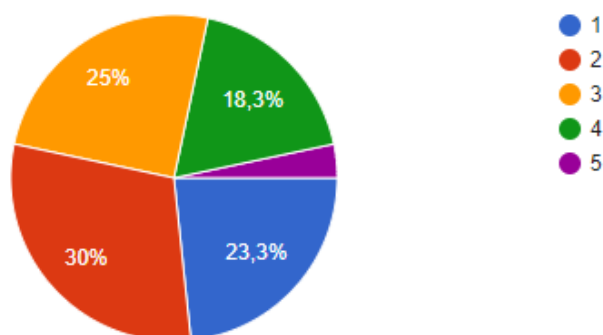
60 odpovědí

Druhá škála nám má vypovědět informace o chování personálu a obecně zaměstnanců agentur, hotelů či dopravních společností, jak je veřejnost informována o potřebách tělesně postižených, zda umí manipulovat vhodně s vozíkem a podobně. Dá se říci, že je tomu u všech hodnot nerozhodně. U této škály dva respondenti odpověděli známkou 5 – tedy *nejhorší, nedostatečné*.

Jak byste ohodnotil/a své zkušenosti z cestování do zahraničí z hlediska informovanosti veřejnosti o potřebách handicapovaného člověka? (chování personálu a podobně)

60 odpovědí

Nyní jsme se dostali k poslední otázce, která byla kompletně otevřená a dotazující mohli uvést, co by se mělo dle jejich názoru zlepšit v oblasti cestovního ruchu, aby začali lidé na ortopedickém vozíku více cestovat. Jaké by navrhovali postupy a řešení, aby pro ně byla dovolená příjemnější. Nebo naopak mohli pochválit, s čím jsou ve službách spokojeni, co jim vyhovuje a za co jsou rádi. Podíváme se tedy, jaké byly jejich odpovědi a zda se některé nápady a názory osob shodovaly s názory jiných lidí. Po pročtení všech odpovědí, jsem je seřadila, abych zjistila, co chtějí osoby s handicapem změnit. Nejvíce zadávanou odpovědí byla *informovanost*. Konkrétněji se jednalo o informovanost vozíčkářů, že pro ně existují bezbariérové zájezdy a destinace, že jsou na našem trhu agentury, které se přímo specializují na osoby s handicapem a obecně rozšířit povědomí pomocí reklam v televizích, na internetu nebo pomocí vylepených plakátů ať už ve městech nebo na billboardech u silnic. Toto byla nejvíce požadovaná změna od osob odkázaných na ortopedický vozík. Chtějí jen vědět, že se nemusí bát cestovat, že mají také spoustu možností, kam mohou vyrazit

a hlavně, že se o ně „většinová společnost“ (osoby bez postižení) zajímá a chce neustále zlepšovat kvalitu jejich života. Sešlo se mi i několik poznámek, že by bylo příjemné, kdyby existovaly zájezdy, kterých se budou moci zúčastnit pouze osoby na vozíku. Prý se díky tomu budou moci seznámit, řešit společné zájmy i problémy a celkově by pro ně bylo přínosné moci si vyrazit a být tam s „těmi svými“, necítili by se tak osaměle a věděli by, že na to nejsou sami.

Bezbariérovost se umístila na druhém místě. Respondenti si přejí nejen odstraňování překážek, ale i informování o bezbariérových destinacích – konkrétně tedy seznam, který by byl volně ke stažení na internetu a dočetli by se v něm, kde je nečekají žádné nepříjemné situace, hlavně tedy s fyzickými překážkami. Jedna žena uvedla, že by cestovní kanceláře mohli spolupracovat s handicapovanými lidmi (zmínila i nevidomé), aby jim mohli vyjít s nabídkou zájezdů co nejvíce vstříc a porozuměli tak jejich potřebám v co největší míře.

Nespokojení jsou respondenti také s cenou zájezdů, letenek, hotelů a podobně. Konkrétně 17 % dotazovaných by si přálo zlevnit zájezdy pro handicapované. Nevadilo by jim ani, kdyby to bylo na úkor termínu dovolené. Raději by jeli za výhodnější a levnější nabídku v květnu nežli za plnou částku v sezóně, tedy v červenci a v srpnu. Ti, co odpověděli tuto možnost zvolili i za největší bariéru finance. Tato skutečnost by šla tedy vyřešit zvýšením příspěvků pro handicapované nebo také rozšířit nabídku pracovních příležitostí pro tělesně postižené, aby si na svou dovolenou v zahraničí mohli sami vydělat peníze. Několik lidí mi dokonce odpovědělo, že by si přáli mít zájezdy od cestovních agentur, letenky od českých leteckých společností a ubytování alespoň v sousedních zemích zdarma. To mi přijde lehce troufalé, jelikož touto cestou by cestovní agentura zanedlouho zkrachovala. Podle mého názoru není prakticky možné, aby takováto věc byla úplně zadarmo.

Jako další také velmi četná odpověď je *možnosti pro vozíčkáře*. Nejvíce nespokojení jsou s velmi nízkou nabídkou zájezdů a destinací, které jsou bezbariérové. Tato odpověď hodně doplňovala požadavky na bezbariérovost a na informovanost. Sešlo se i pár odpovědí, konkrétně tři, s požadavkem na cestování doprovodu nebo asistenta zcela zdarma. Tato možnost existuje pro osoby s průkazem ZTP/P, ovšem jen ve vybraných typech dopravy. Dotazování, fakticky se jednalo o dvě ženy a jednoho muže, by si přáli, aby měl

jejich doprovod zdarma nejenom letenku či jízdenku, ale i ubytování, stravu a všechny další aktivity vždy a všude. Změnit by se měl i přístup nejenom personálu, ale i veřejnosti. Někteří negativně hodnotí pohledy kolemjdoucích, když potkají osobu na vozíku na letišti nebo v hotelu. Předpokládala jsem, že takovéto předsudky už jsou v dnešní vyspělé společnosti tabu, ovšem jak se zdá, ještě zcela nevytizely. Tomuto by také jistě pomohla určitá osvěta, když bychom vídali v médiích častěji osoby na ortopedickém vozíku. Jeden respondent uvedl, že by si osoby, co se pohybují v oblasti cestovního ruchu měli alespoň na jeden den sednout na vozík a poctivě na něm 24 hodin vydrželi, teprve až potom by prý pochopili, jaké jsou přání a potřeby právě vozíčkářů. U této odpovědi jsem se zamyslela, že by to opravdu mělo něco do sebe, když by si to lidé, co pracují v tomto oboru vyzkoušely. Já jsem velmi ráda, že jsem takovouto možnost měla při studiu, a to v předmětu *Speciální pedagogika osob s tělesným postižením I.* v rámci projektu s názvem *Jedeme v tom s vámi*. Měli jsme možnost si vypůjčit na jeden den vozík od společnosti *Asistence o.p.s.* a vyzkoušet si, jaké to je žít na čtyřech kolech. Musím říci, že tato možnost mi dala do života opravdu hodně, a i díky tomuto předmětu a projektu dnes píši tuto bakalářskou práci.

Hojně uváděná odpověď bylo upozornění, na nesprávné chování personálu. Tuto skutečnost by zlepšila edukace zaměstnanců v hotelích, dopravních společnostech a podobných institucích. Respondenti uvádí například kurzy, od již zmiňované *Asistence o.p.s.*, aby veřejnost věděla, jak zacházet s vozíkem, jak jej obsluhovat a že je potřeba dodržovat určité hranice při manipulaci s tělesně postiženým jedincem. Jeden pán zmiňuje nepříjemnou zkušenost na letišti, kdy nevěděli, jak ho mají správně přendat do jejich speciálního vozíku do letadla a málem ho při manipulaci převrátili a jak pro něj bylo nepříjemné, když jeho vozík hodili násilně na pás. to si spousta lidí neuvědomuje, že pro postiženého je vozík součástí jeho těla a nemělo by se s ním zacházet jako s obyčejnou věcí. Do této kategorie jsem zařadila i jednu zmíněnou odpověď a to *trpělivost*, kterou by měl mít jak personál, tak i veřejnost. Jednoduše řečeno osobě na vozíku trvá všechno o něco déle a tím, že na ni budeme upínat nepříjemné pohledy proces opravdu neurychlíme. Naopak bychom se všichni měli snažit pomoci, ale zase to nepřehánět, aby se handicapovaný jedinec nedostal do nepříjemné situace z druhého pohledu, a to přehnané lítosti a starostlivosti.

Jako poslední kategorii s nejmenším množstvím odpovědí mám *informační ukazatele*. Letiště a nádraží jsou dle slov respondentů nepřehledné a zmatečné. Trvá jim dlouho, než najdou správné nástupiště, odletovou halu nebo místo pro odbavení. Toto by se vyřešilo umístěním většího množství přehledných ukazatelů, které by nevodili člověka přes celé letiště a přes desítky obchodů, aby na letišti utratil co nejvíce peněz, ale rovnou by bylo jasné, kde se co nachází a skrz ukazatele bychom našli nejkratší cestu.

Z dotazníků mi vzešlo, že starší generace podnikají cesty spíše v létě a za účelem rehabilitace a ozdravných pobytů. Oproti tomu mladší generace, nejčastěji osoby pod 18 let, cestují za účelem poznávání nových míst a také za zábavou. Mladší respondenti cestují rozhodně častěji, tři respondenti mi uvedli, že cestují několikrát za měsíc. Odvodila jsem, že to bude pravděpodobně z toho důvodu, že rodiče nejsou tělesně postižení, vydělávají více peněz a díky tomu mohou své děti brát velmi často do zahraničí. Starší respondenti už takovou možnost nemají, jsou finančně odkázáni sami na sebe, a proto podnikají výrazně méně cest z důvodu šetření financí na potřebnější věci – například kompenzační pomůcky nebo operace.

6.2 Vyhodnocení výzkumných otázek

V úvodu praktické části jsem si stanovila pět otázek, nyní se podíváme, zda se alespoň některé z nich potvrdily.

První otázka se týkala otázky č. 8, předpokládala jsem odpověď, že za největší bariéry budou respondenti považovat architektonické překážky. Tato skutečnost se mi potvrdila, jelikož tuto možnost zvolilo 61,7 %, tedy více než polovina a zároveň byla nejčastěji volenou možností.

Má druhá výzkumná otázka se týkala nejpreferovanějšího dopravního prostředku handicapovaných, konkrétně dotazníkové otázky č. 9. Domnívala jsem se, že za nejideálnější způsob dopravy budou osoby na vozíku považovat automobil, hlavně z důvodu soukromí a stoprocentní jistoty o bezbariérovosti. Odpověď na tuto otázku se mi nepotvrdila, jelikož nejpreferovanějším druhem dopravního prostředku bylo letadlo. Automobil se umístil až na druhém místě, ovšem tato možnost byla volena hlavně z důvodu soukromí a jistotě o bezbariérovosti, takže se dá říci, že se mi potvrdila polovina mé otázky.

Ve třetí otázce jsem očekávala návrat do již známé lokality více než 1/2 respondentů z důvodu strachu, tedy psychické bariéry, z objevování nových míst, a tudíž z nejistoty o bezbariérovosti destinace. Jednalo se v dotazníku o otázku č. 11. Odpověď na tuto se mi potvrdila, jelikož do již známé destinace se vracelo 61,7 % respondentů, což je tedy o 11,7 % více než polovina.

Následující výzkumná otázka se týká otázky č. 15 s hodnotící škálou. Předpokládala jsem, že bezbariérovost světa bude hodnotit většina handicapovaných spíše negativně, tedy známkou 4 a 5. Tato skutečnost byla vyvrácena. Dotazovaní nejčastěji ohodnocovali bezbariérovost známkou 3 – tedy *dobré, neutrální*. Známkou 4 ohodnotili své zkušenosti s bezbariérovostí z 60 dotazovaných pouze čtyři osoby. Nejhorší hodnocení, tedy číslem 5, neuvedl ani jeden respondent.

Poslední, tedy pátá otázka se zaměřuje na to, jak často handicapovaní cestují do zahraničí. Tato otázka je v dotazníku pod číslem 4. Vzhledem k jejich finančně náročné situaci si myslím, že budou cestovat maximálně jednou do roka, jelikož ortopedický vozík a další pomůcky nejsou zrovna nejlacinější a tělesně postižený dá pravděpodobně raději přednost speciálně upravenému autu než dovolené v zahraničí. Odpověď na mou výzkumnou otázku se potvrdila, protože celkem 36 respondentů (60 %) zvolilo odpověď *méně než jednou za rok a jednou za rok*. Po individuálním se zaměření na dotazníky jsem zjistila, že více než polovina respondentů s jednou ze dvou výše zmíněných odpovědí, volila u otázky č. 8, tedy jaké bariéry jim nejvíce překáží při cestování, právě možnost *nedostatku finančních prostředků*.

Závěr

Bakalářská práce se zabývá tématem cestování tělesně postižených osob, žijících na území České republiky nebo osob, které zde mají trvalé bydliště. Tato práce je primárně zaměřena na cestování do zahraničních zemí jak v Evropě, tak i mimo ni. Cílem práce bylo zjistit, jak jsou na tom osoby s tělesným postižením v rámci cestování právě do zahraničních destinací. Zjišťovalo se, jaké jsou v dnešní době možnosti pro handicapované osoby, a hlavně zda jsou s kvalitou služeb v cestovním ruchu sami handicapovaní spokojeni. Dále byly prozkoumány nabídky společností, zaměřujících se na dopravu a ubytování a zda se některé společnosti vůbec zaměřují či specializují právě na osoby s handicapem. Zkoumala se i škála nabízených zájezdů od několika cestovních kancelářů.

Z výsledků výzkumu je patrné, že nejčastější příčiny vzniku postižení byly úrazy, konkrétně nejvíce jedinců uvedlo autonehodu, nehodu na motorce a zranění při sportu. Pro nás to tedy znamená, že bychom se měli více zaměřit na prevenci vzniku úrazů, aby se nezvyšovaly počty tělesně postižených. Dále je vidět, že osoby s handicapem necestují tak často, jak by si sami přáli, jelikož jim v tom brání nespočet bariér, tedy překážek. Absolutně největší převahu v množství odpovědí měly stavební bariéry. Je tedy zřejmé, že by se měla každá země zaměřit na odstraňování právě těchto bariér, aby se zkvalitňoval život tělesně postižených na co nejlepší úroveň. Největšími překážkami jsou pro osoby na vozíku schody a další vyvýšené obrubníky a podobně. Pokud nejde objekt odstranit a udělat jej bezbariérovým, lze použít nejrůznější typy plošin či nájezdů. Jako velká bariéra je uváděná také finanční situace jedinců, jelikož dle jejich slov z invalidního důchodu je těžké vyžít, natož si ještě moci dovolit zaplatit dovolenou do zahraničí.

Samozřejmě, že veškeré bariéry nelze odstranit ze dne na den, proto by bylo vhodné dostatečně informovat jedince s omezením mobility, kde to pro ně vhodné je a kde není. Zvýšit povědomí o bezbariérových destinacích si procentuálně přálo nejvíce respondentů. Dalo by se tak učinit pomocí seznamu míst, kde by si mohla osoba pohybující se na vozíku například zjistit, zda je daný hotel opravdu kompletně bezbariérový. V takovém případě bych navrhovala návštěvu hotelu zdarma pro vozíčkáře společně s doprovodem, aby oba společně prozkoumali, zda je objekt vhodný pro osoby na vozíku. Poté by uvedli na internetové stránky recenze o svých poznatcích a každý by tak měl jistotu a věděl předem,

zda daný hotel nebo obecně destinaci pro svou dovolenou zvolit. Rozšířit povědomí o možnostech cestování pro tělesně postižené by bylo možné i skrz média. Velké množství respondentů v mém šetření nemělo nejmenší zdání, že pro ně existuje například speciální cestovní kancelář nebo že by si mohli vybrat kompletně bezbariérový hotel na stránkách určité společnosti. Dle výzkumu je nabízené portfolium opravdu velmi malé a zasloužilo by si značné rozšíření. Pokud se handicapovaní rozhodnou i přes bariéry cestovat, nastává další problém. Nebývá pravidlem, že se každý zaměstnanec dané společnosti, se kterou při cestách přijde handicapovaný do styku ví, jak jednat a manipulovat s osobou na vozíku. Tato nepříjemnost by se dala snadno napravit, a to pomocí proškolení personálu, pohybujícího se v cestovním ruchu. Minimálně správnou manipulaci s vozíkem a kontakt s vozíčkářem by měl ovládat snad každý, kdo se pohybuje v zaměstnání, při kterém přichází do styku s lidmi. Na Letišti Václava Havla je nyní nově možnost si zajistit asistenční službu a handicapované osoby zde mají čekárnu uzpůsobenou jejich potřebám. Tato možnost by měla být nejen na letišti v hlavním městě, ale i na vlakových a autobusových nádražích a rozšířit by se měla po celém světě. Zkrátka by se společnost měla snažit o co největší solidaritu k lidem s postižením a zlepšovat jejich život do co největší míry, jelikož nikdo z nás dopředu neví, zda se v budoucnu na ortopedickém vozíku také neocitne. Jak zmiňuje Nový zákon zlaté pravidlo: „Jak chcete, aby lidé jednali s vámi, tak jednejte vy s nimi.“²⁷

²⁷ FLEK, Alexandr. *Bible, překlad 21.století*. Praha: Biblion, 2009. [online]. [cit. 2019-04-13]. Dostupné z: <https://bible21.cz/wp-content/uploads/2010/12/BIBLE21novyzakon.pdf>

Seznam použitých informačních zdrojů

Literatura

DLOUHÁ, Jana, RŮŽIČKOVÁ, Kamila a SKÁKALOVÁ, Tereza, ed. *"Seznamte se, prosím": metodický průvodce k organizaci podpory studentů se specifickými potřebami*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. ISBN 978-80-7435-381-9.

FILIPIOVÁ, Daniela. *Projektujeme bez bariér*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2002. ISBN 80-86552-18-7.

HÁJKOVÁ, Vanda a kol. *Specifika pro handicapované klienty služeb cestovního ruchu*. Praha: MMR ČR, 2006.

HAVLÍČKOVÁ, Klára a KRÁLOVÁ, Renata. *Cestovní právo*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-267-0.

HORNER, Susan a SWARBROOKE, John. *Cestovní ruch, ubytování a stravování, využití volného času: aplikovaný marketing služeb*. Praha: Grada, 2003. ISBN 80-247-0202-9.

HRDÁ, Jana. *Osobní asistence, poradenství a zprostředkování*. Praha: APZP, 2006. ISBN 80-239-6415-1.

International Classification of Impairments, Disabilities and Handicaps (WHO, 1980)

International Classification of Functioning, Disability and Health (WHO, 2001)

KÁBELE, František. *Somatopedie: učebnice speciální pedagogiky tělesně a zdravotně postižené mládeže*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1993. ISBN 80-7066-533-5.

KOTÍKOVÁ, Halina. *Nové trendy v nabídce cestovního ruchu*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4603-6.

KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Psychologická rehabilitace zdravotně postižených*. Praha: 1985. ISBN 08-032-85.

MATUŠKA, Jaroslav. *Bezbariérová doprava*. Pardubice: Institut Jana Pernera, 2009. ISBN 978-80-86552-18-7.

Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví: MKF. Přeložil PFEIFFER, Jan a ŠVESTKOVÁ, Olga. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1587-2.

MICHALÍK, Jan. *Zdravotní postižení a pomáhající profese*. Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-859-3.

RENOTIÉROVÁ, Marie, LUDÍKOVÁ, Libuše a kol. *Speciální pedagogika*. 2. vyd., dopl. a aktualiz. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004. ISBN 80-244-0873-2.

Úmluva o právech osob se zdravotním postižením. OSN, 2006.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychologie handicapu*. Praha: Univerzita Karlova, 2000. ISBN 80-7184-929-4.

VÍTKOVÁ, Marie. *Somatopedické aspekty*. Paido, 2006. ISBN 80-7315-134-0.

Internetové zdroje

Agoda [online]. [cit. 2019-04-09]. Dostupné z: <https://www.agoda.com/cs-cz/?cid=-218>

Airbnb [online]. [cit. 2019-04-09]. Dostupné z: <https://www.airbnb.cz/>

Auta bez bariér [online]. [cit. 2019-04-07]. Dostupné z: <http://autabezbarier.kontobariery.cz/home.aspx>

Bezbatour [online]. [cit. 2019-04-01]. Dostupné z: <https://www.bezbatour.cz/>

BlueStyle [online]. [cit. 2019-04-07]. Dostupné z: www.blue-style.cz

Booking.com [online]. [cit. 2019-04-09]. Dostupné z: <https://www.booking.com/index.cs.html>

Cestovní kancelář Firo tour [online]. [cit. 2019-04-11]. Dostupné z: <https://www.firotour.cz/>

České dráhy [online]. [cit. 2019-04-04]. Dostupné z: <http://www.ceskedrahy.cz/>

Dětská mozková obrna [online]. [cit. 2019-03-05]. Dostupné z: <http://www.renona-rehabilitation.com/dmo-cz.html>

Dětská mozková obrna [online]. [cit. 2019-03-25]. Dostupné z: https://www.wikiskripta.eu/w/D%C4%9Btsk%C3%A1_mozkov%C3%A1_obrna

Euroklíč [online]. [cit. 2019-04-10]. Dostupné z: www.eurokeycz.com

Exim Tours cestovní kancelář [online]. [cit. 2019-04-07]. Dostupné z: www.eximtours.cz

FISCHER [online]. [cit. 2019-04-07]. Dostupné z: <https://www.fischer.cz/>

FLEK, Alexandr. *Bible, překlad 21.století*. Praha: Biblion, 2009. [online]. [cit. 2019-04-13]. Dostupné z: <https://bible21.cz/wp-content/uploads/2010/12/BIBLE21novyzakon.pdf>

FlixBus [online]. [cit. 2019-04-09]. Dostupné z: <https://www.flixbus.cz/>

HRONOVSKÁ, Lenka. *Závratě, instabilita a pády ve stáří* [online]. 2012 [cit. 2019-01-12]. Dostupné z: <https://www.internimedicina.cz/pdfs/int/2012/12/06.pdf>

Invia [online]. [cit. 2019-04-15]. Dostupné z: <https://www.invia.cz/>

KOTÝNEK, Josef. *Výběrové šetření zdravotně postižených osob - 2013* [online]. Praha, 30.04.2014 [cit. 2019-03-01]. https://www.czso.cz/documents/10180/20543019/k3_260006-14_1.pdf/4384f318-fcae-4a20-941c-33f10d5a6324?version=1.0

Letiště Václava Havla [online]. [cit. 2019-04-06]. Dostupné z: <https://www.prg.aero/#/>

Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. [cit. 2019-04-07]. Dostupné z: <https://portal.mpsv.cz/soc/dzp/prukaz>

Nemocnice na Homolce. *Poranění periferních nervů* [online]. [cit. 2019-03-02]. Dostupné z: <https://www.homolka.cz/>

OSN. *Úmluva o právech osob se zdravotním postižením* [online]. 2007 [cit. 2019-01-15]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/files/clanky/10774/umluva_CJ_rev.pdf

PACVOŇ, Roman. Tisková zpráva [online]. 11.3.2019 [cit. 2019-03-16]. Dostupné z: <https://www.prg.aero/letište-praha-otevira-novou-cekarnu-pro-cestujici-se-zdravotnim-postizenim-ci-omezenou-schopnosti>

Pestrá cestovka [online]. [cit. 2019-04-04]. Dostupné z: <https://www.pestracestovka.cz/>

Průvodce leteckou dopravou pro osoby se ZP [online]. MDČR [cit. 2019-03-12]. Dostupné z: [https://www.mdcr.cz/getattachment/Dokumenty/Letecka-doprava/Cestovani-osob-se-zdravotnim-postizenim-\(1\)/Cestovani-osob-se-zdravotnim-postizenim/Pruvodce-leteckou-dopravou-pro-osoby-se-zdravotnim-postizenim.pdf.aspx](https://www.mdcr.cz/getattachment/Dokumenty/Letecka-doprava/Cestovani-osob-se-zdravotnim-postizenim-(1)/Cestovani-osob-se-zdravotnim-postizenim/Pruvodce-leteckou-dopravou-pro-osoby-se-zdravotnim-postizenim.pdf.aspx)

Společnost pro podporu lidí s mentálním postižením v České republice, z.s. [online]. [cit. 2019-04-04]. Dostupné z: <http://www.spmpr.cz/pro-rodinu/socialni-davky-a-prukazky/prukaz-ozp/>

STUDENT AGENCY [online]. [cit. 2019-04-09]. Dostupné z:
<https://www.studentagency.cz/>

Úřad práce ČR [online]. [cit. 2019-03-03]. Dostupné z:
https://portal.mpsv.cz/upcr/kp/pha/pracovni_rehabilitace

Zákon č. 372/2011 [online]. [cit. 2019-03-03]. Dostupné z:
<http://www.zakony.cz/zakony/2011/301/zakon-372-2011-Sb-SB2011372>

Seznam příloh

Příloha 1 – Dotazník

Dobrý den, jmenuji se Lucie Štrosová a studuji obor speciální pedagogika na Univerzitě Karlově v Praze. Tento rok píši svou bakalářskou práci a ráda bych Vás tímto požádala o pomoc při získávání primárních dat. Prosím o vyplnění následujícího dotazníku, který je zcela anonymní a poskytne pouze podklady pro mou závěrečnou práci na téma *Cestování osob s tělesným postižením*. Prosím Vás, pokud jste necestoval/a do zahraničí, následující dotazník nevyplňujte, jelikož pro Vás není určený.

1) Jaké je Vaše pohlaví?

- a. Muž
- b. Žena

2) Jaký je Váš věk?

- a. Pod 18
- b. 18-35
- c. 35-50
- d. 50 a více

3) Jak jste přišel/přišla k tělesnému postižení?

- a. Odpověď: ...

4) Jak často cestujete do zahraničí?

- a. Méně než jednou za rok
- b. Jednou za rok
- c. Několikrát do roka
- d. Skoro každý měsíc

5) Za jakým účelem primárně cestujete?

- a. Poznávání cizích kultur a nových míst
- b. Léčebné pobyty, rehabilitace
- c. Odpočinek a relaxace
- d. Nákupy a zábava
- e. Návštěva rodiny
- f. Práce

g. Jiné: ...

6) Kdy nejčastěji cestujete do zahraničí?

- a. Jaro
- b. Léto
- c. Podzim
- d. Zima

7) Cestujete raději sám/sama nebo s doprovodem?

- a. Sám/sama
- b. Doprovod

8) Jaké bariéry vám nejvíce překáží při cestování?

- a. Psychické bariéry (strach)
- b. Stavební (fyzické) bariéry
- c. Nedostatek finančních prostředků
- d. Nedostatek informací o možnostech cestování
- e. Jazyková bariéra
- f. Žádné
- g. Jiné: ...

9) Jaký typ dopravy po světě preferujete?

- a. Letecká doprava
- b. Železniční doprava
- c. Autobusová doprava
- d. Vlastní automobil

10) Uved'te, prosím, z jakého důvodu preferujete výše vybraný druh dopravy?

- a. Odpověď: ...

11) Vracíte se raději na místa, kde už jste byl/a a víte, že jsou bezbariérová, nebo raději objevujete nová?

- a. Vracím se
- b. Objevuji nová

12) Cestujete nebo cestoval/a jste někdy s cestovní kanceláří? Pokud ano, uveďte prosím vaše zkušenosti?

- a. Odpověď: ...

- 13) Setkal/a jste se při výběru zájezdu či ubytování s možností volby pro handicapované?**
- a. Ano
 - b. Ne
- 14) Cestoval/a byste častěji, kdyby byla větší jistota, že vybrané místo je opravdu bezbariérové a nemusel/a byste mít z ničeho strach?**
- a. Ano
 - b. Ne
 - c. Nevím
- 15) Jak byste ohodnotil/a své zkušenosti při cestování do zahraničí, z hlediska bezbariérovosti míst? (jako ve škole; 1 nejlepší – 5 nejhorší)**
- a. 1 – 2 – 3 – 4 – 5
- 16) Jak byste ohodnotil/a své zkušenosti při cestování do zahraničí, z hlediska informovanosti veřejnosti o potřebách handicapovaného? (Chování personálu a podobně)**
- a. 1 – 2 – 3 – 4 – 5
- 17) Navrhněte, co by se v sektoru cestovního ruchu mělo změnit, abyste cestoval/a více do zahraničí.**
- a. Odpověď: ...

Mockrát děkuji za Váš čas, při vyplňování dotazníku. Přeji Vám krásný den.

Seznam zkratek

CK = Cestovní kancelář

CNS = Centrální nervová soustava

ČR = Česká republika

ČSÚ = Český statistický úřad

DMO = Dětská mozková obrna

EU = Evropská unie

OSN = Organizace spojených národů

OZP = Osoba se zdravotním postižením

TP = Těžké postižení

USA = Spojené státy americké

WHO = Světová zdravotnická organizace

ZP = Zdravotní postižení

ZTP = Zvlášť těžké postižení

ZTP/P = Zvlášť těžké postižení/průvodce